

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

Corpus eius
transfertur
Spiram.

vi abstulissent, superueniens Imperator Henricus, eius nominis tertius, sacratissimas exuuias humiliter veneratus, primò fecit eas Veronam in sancti Zenonis ecclesiam reponi: deindè circa annum Domini millesimum quadagesimumseptimum de Verona Spiram transferri in ecclesiam collegiatam, quæ tunc à patrono suo primo, diuo Ioanne Apostolo & Euangelista nomen habuit: nunc verò ob sacratissimarum præsentiam reliquiarum sancti Guidonis appellatione obtinuit: vt quemadmodum Conradus Imperator, eius nominis secundus, pro fundamèto iaciendo in primi lapidis collocatione felix eidem ecclesiæ dedit initium, ità per filium eius Henricum tertium, à venerandis eiusmodi reliquijs, manu sua præsentatis, non indignum sumeret post tantam immutationem cognomentum: Ad laudem Dei in secula benedictum, Amen.

FINIS MARTII MENSIS.

APRILIS.

MARTYRIVM SANCTARVM AGAPES, CHIONIAE, ET IRENES, QVAE APVD THESSALONICAM passæ sunt, auctore Simeone Metaphraste.

1. Aprilis, vt hæc testatur historia, quæcum ad Irenè attinet, Latina Martyrologia 3. & 5. Aprilis has martyres habent.

1. Thessal. 1. & 4.

sic ait: In omni loco fides vestra in Deum peruagata est. Atque alibi: De charitate, inquit, fraternitatis non necesse habuimus scribere vobis: ipsi enim vos à Deo didicistis, vt diligatis inuicem.

Gen. 12.

Math. 10.

1. Tit. 1.

Psal. 50.

Iohan. 14.

Cùm igitur persecutio à Maximiano Imperatore aduersus Christianos illata esset, mulieres illæ, quæ virtutibus seipsas ornauerant, Euangelicis legibus obedientes, propter summam in Deum charitatem & cælestium bonorum spem, patrisque Abraham factum imitantes, patriam, cognationem facultatesque omnes reliquerunt, ac persecutores fugiendo, quemadmodum Christus præcepit, altum quendam montem petierunt, ibique diuinis precibus operam dabant: & corpus quidem ipsum ad montis celsitatem contulerunt, eorum verò animus in cælo ipso versabatur. Cùm autem in eo loco fuissent comprehensæ, ad eum, qui persecutionis author erat, Magistratum ductæ sunt, vt reliqua diuina præcepta exequentes, & ad mortem vsque suam in Christum charitatem seruantes, immortalitatis coronam assequerentur. Vna quidem è tribus illis præcepti perfectionem possidens, & Deum ex toto animo diligens, & proximum sicut seipsam, sancto Apostolo dicente: Finis præcepti est charitas: merito Agape vocabatur. Hoc enim nomine Græci charitatem appellant. Altera purum ac splendendum baptisimatis nitorem seruans, ità vt de ipsa propheticum illud dici possit: Lauabis me, & super niuem dealbabor: à niue nomen accepit: Chionia enim dicebatur. Tertia Saluatoris & Dei nostri donum, hoc est, pacem in se habens, & in omnes exercens, quemadmodum Dominus dixit: Pacem meam do vobis: Irene ab omnibus vocabatur, à pace nomē accipiens. Has tres foeminas cum ad se ductas, & ità affectas Magistratus vidisset, vt dijs sacrificia offerre nollent, igne cremandas esse decreuit, vt per ignem exigui temporis, igni subiectos diabolum omnemque demonum cateruam, ipsius diaboli exercitum,

citum, qui sub celo est, superantes, incorruptam gloriæ coronam adipisci, ac Deum ipsum, à quo gratia eis collata est, cum Angelis perpetuò collaudare possent. Quæ verò ab illis gesta sunt, ea breuiter narrabimus.

Cùm præsideret Dulceti, Artemensis scriba dixit: Cognitionem de his, qui præfentes sunt, à Stationario missam, si iubes, legam. Iubeo, inquit Dulceti Præses, te legere. Tunc ait Scriba: Ordine tibi meo domino omnia, quæ scripta sunt, recitabo. Caspander beneficiarius hæc scripsit: Scito, mi domine, Agathonem, Agapen, Chioniam, Irenen, Casiam, Philippam, & Eutychie[m] nolle his vesci, quæ dijs sunt immolata. Eas igitur ad tuam amplitudinem adducendas esse curavi. Tunc Dulceti Præses illis dixit: Quanam est ista vestra tanta insania, vt nolitis religiosissimis nostrorum Imperatorum & Cæsarium iussis obedire? Agathoni autem: Quare, inquit, tu ad sacra proficiscens, quemadmodum consueuerunt, qui dijs consecrati sunt, non his sacris vsus es? Respondit Agatho: Quoniam Christianus ego sum. Tum Dulceti: Num tu etiam hodierno die in eo proposito permanes? Maximè, inquit Agatho. At ille: Tu verò Agape, quid ais? Respondit: Ego Deo viuenti credo, neque volo rectè factorum cōscientiam meam perdere. Tunc Præses: Tu autem quid ad hæc dicis Chionia? Ait illa: Cùm Deo viuō credam, ob id nolui facere, quod dicis. Ad Irenen verò cōuersus Præses, ait: Quid nam tu ad hæc? Cur non pijsimo nostrorum Imperatorum & Cæsarium iussu obtemperauisti? Diuini timoris causa, inquit Irene. Dein Præses: Tu verò Casia, quid ais? Animam meam, inquit Casia, seruare volo. Præses autem: Nunquid sacrorum vis esse particeps? Minimè, inquit illa. Tunc Præses: Tu verò Philippa, quid dicis? Respondit illa: Idem & ego dico. Quidnam, inquit Præses, hoc idem est, quod dicis? Illi autem Philippa: Mori malo, quàm vestris sacrificijs vesci. Tunc Præses: Sed tu Eutychia, quid ais? Idem, inquit illa, & ego dico: malo & ipsa mori, quàm facere quod iubes. Ait illi Præses: Num virum habes? Mortuus, inquit Eutychia, ille est. Præses verò: Quampridem mortuus est? Ante mensès ferè septem, inquit Eutychia. Tunc ille: Et vndenam igitur grauida facta es? Ex eo, inquit illa, viro, quem dedit mihi Deus. Præses autem: Hortor te Eutychia, vt ab ista insania desistere velis, & ad humanas cogitationes redeas. Quid ais? vis ne regali edicto parere? Minimè, inquit Eutychia, ego parere volo: sum enim Christiana, Dei omnipotentis serua. Tum ille: Quoniam Eutychia grauida est, interea seruetur in carcere. Atque hæc addidit: Tu verò Agape, quid ais? Visne omnia illa facere, quæ nos dominis Imperatoribus ac Cæsaribus nostris deuoti facimus? Minimè, inquit Agape, decet satanæ deuotam me esse. His verbis mens mea non abducitur: inexpugnabilis enim illa est. Tunc Præses ait: Et tu Chionia, quid ad hæc dicis? Mentem nostram, inquit Chionia, nemo potest peruertere. At Præses: Num aliqua apud vos sunt impiorum Christianorum commentaria, vel membranæ aliquæ, vel libri? Respondit Chionia, Nulla o Præses, nobis sunt: omnia illa Imperatores, qui nunc sunt, à nobis abstulerunt. Præses autem: Quis nam hanc mentem vobis dedit? Omnipotens Deus, inquit illa. Dixit autè Præses: Quinam sunt, qui vobis authores fuerunt, vt ad istam stultitiam veniretis? Deus, inquit Chionia, omnipotens, & vnigenitus eius filius, Dominus noster Iesus Christus. Dulceti ait: Manifestum illud est, quòd omnes vos deuotioni nostrorum potentium Imperatorum ac Cæsarium subiectos esse oportet. Quoniam verò post tam multum tempus, post tot admonitiones, totque edicta proposita, & tales minas iniectas, vos temeritate quadam & audacia elata, ipsorum Imperatorum ac Cæsarium iussa contempnissetis, in Christianorum impio nomine permanetes: cumque ad hodiernum diem iussa à stationarijs ac primis militibus, Christi negationem scripam profiteri, facere id recusetis, propterea pœnas vobis dignas accipite. Id cum dixisset, sententiam scriptam legit: Agapen & Chioniam, quoniam iniquis mentibus & contrarijs sententijs elata, cōtra diuinum edictum dominorum Augustorum ac Cæsarium fecerunt, & nunc etiam temerariam, vanam & pijs omnibus execrabilem Christianorum religionē colunt, igni tradendas iubeo. Hisque dictis, subiunxit: Agatho autem, Casia, Philippa & Irene, quoad mihi placuerit, seruentur in carcere.

Postea verò, quàm sanctissimæ mulieres igni consummatæ sunt, cum rursus sancta Irene ad Præsidem ducta fuisset, Dulceti sic illam affatus est: Tuæ insaniæ propositum ex his, quæ facis, manifestò apparet, quæ tot membranas, libros, tabellas, codicillos & paginas scripturarum, quæ sunt impiorum Christianorum, qui vnquam fuerunt, ad hodiernum vsque diem seruare voluisti: quæ cum prolata essent, ea cognouisti, quanuis quotidie negaueris, vos cuiusmodi scripta possidere, non contenta neque sororū tuarum

Agathonis
constantia
&c.

Eutychia
grauida tra-
ditur custo-
dia.

Libri Chri-
stianis ab-
lati.

Sententia in
Agapen &
Chioniam.

poena, neque mortis metum præ oculis habens. Quamobrem tibi poenam afferri necesse est. Sed alienum tamen non videtur, etiam nunc benignitatis partem aliquam tibi condonari, ut si volueris nunc saltem deos agnoscere, impunis & ab omni supplicio periculoque libera esse possis. Quid igitur dicis? Facisne quod Imperatores nostri & Cæsares iusserunt? Num parata es sacrificijs vesci, & dijs immolare? Minimè, inquit Irene, minimè per Deum illum omnipotentem, qui creauit celum & terram, mare & omnia, que in eis sunt. Summa enim illius ignis sempiterni poena proposita his est, qui Iesum Dei Verbum negauerint. Dulcetius verò: Quis nam tibi author fuit, ut membranas istas atque scripturas ad hodiernum vsque diem custodires? Ille, inquit Irene, Deus omnipotens, qui iussit nos ad mortem vsque ipsum diligere: qua de causa non aufere sumus eum prodere: sed maluimus aut viuentes comburi, aut, quæcunque alia nobis acciderint, perpeti, quàm talia scripta prodere.

Irenes constantia.

Tum Præses: Quisnam, inquit, conscius erat hæc in domo illa esse, in qua habitabas? Respondit Irene: Hæc vidit Deus omnipotens, qui omnia scit: præter eam nemo. Nostros enim homines inimicis peiores duximus, nè forte nos desererent. Itaque nulli hæc ostendimus. Superiore anno, inquit Præses, cum edictum illud tale, ac pium in summum Dominorum Imperatorum ac Cæsarium primò fuit diuulgatum, vbinam vos latuistis? Ad hæc Irene: Illic, vbi Deus voluit. In montibus (scit Deus) sub dio fuimus. Præses verò: Apud quem vixistis? Sub dio, inquit illa, aliàs in alijs montibus versantes. At Præses: Quinam erant, qui vobis panem suppeditabant? Deus, inquit Irene, qui omnibus escam suppeditat. Tum Præses: Erantne pater vester harum rerum conscius? At Irene: Minimè per Deum omnipotentem conscius erat ille, qui ne nouit quidem hæc omnino. Præses ait: Quis igitur vestrorum vicinorum id nouerat? Vicinos, inquit Irene, interroga, & loca inquire, vel eos qui norunt, vbi nos eramus. Præses dixit: Postquam è monte reuersa fuistis, ut tu dicis, legebatisne scripta ista, præsertim aliquo? Domi nostræ erant, inquit Irene, neque audebamus illa efferre: quamobrem magnoperè angebamur, quòd non poteramus nocte ac die illis operam dare, sicut à principio consueueramus vsque ad annum superiorem, quo & illa occultauimus. Dulcetius Præses dixit: Sorores quidè tuæ poenas nostro iussu decretas exoluerunt: te verò, etsi antequàm aufugisses, propter eam quòd scripta ac membranas istas occultaueras, mortis poena tibi decreta fuerat: non tamen eodem modo iubeo è vita sic repente discedere: verum per satellites ipsos, & Zosimum publicum carnificem in lupanari nudam statui præcipio, è palatio singulis diebus panem vnum sumentem, satellitibus ipsis non permittentibus te illinc discedere.

Nota sanctorum martyrum pacientiam, Psal. 141.

Sententia in Irenen.

Ducitur ad publicum lupanar, sed manet intacta.

Cum igitur satellites & Zosimus publicus minister pressò essent: Illud, inquit Præses, vobis notum sit, quòd si mihi significatum fuerit, vel horè alicuius momento istam ex eo loco motam fuisse, in quo esse iussimus, tunc vos supremæ poenæ subiecti eritis. Scripta verò ipsa à scrinijs & arcubus Irenes proferantur. Cum igitur quemadmodum à Præside iussi fuerant, eam illi ad publicum lupanar duxissent, & propter Spiritus sancti gratiam, quæ ipsam protegebat, & vniuersorum Domino Deo puram atque intactam seruabat, ne vnus quidè ad eam accedere, vel turpe aliquid in eam facere aut dicere ausus fuisset, sanctissimam illam foeminam Dulcetius præses reuocauit, & ante tribunal sibi iussam, sic affatus est: Nunquid in eadem adhuc temeritate persistis? Minimè, inquit Irene, temeritas, sed Dei pietas est, in qua persisto. Cui respondit Dulcetius præses: Et ex prioris tui responso manifestè ostendisti te Imperatorum iussui nolle à quo animo parere, & nunc quoquè in eadem arrogantia persistentem te video: quare dignam poenam perfolues. Cumque chartam petisset, sententiam hanc còtra ipsam scripsit: Quoniam Irene Imperatorum iussui parere, dijsque immolare noluit, quinimò nunc quoquè in Christianorum ordine ac religione perseuerat: hac de causa, ut antea duas eius sorores, ita & ipsam viuentem nunc comburi iubeo.

Laudans Deum fammis exurit.

Hæc sententia cum à Præside lata fuisset, milites Irenen comprehensam in quendam sublimem locum duxerunt, vbi & eius sorores antea martyrium passa fuerant. Cum autè magnum rogam accendissent, iusserunt ipsam in eum conscendere. Itaque sancta Irene psalmos canens, & Deigloriam celebrans, in rogam se coniecit: atque ita consummata est in consulatu Diocletiani Augusti nono, Maximiani autem Augusti octauo, Calendis Aprilis, regnate in secula Christo Iesu Domino nostro: cum quo patri est gloria sancto-que Spiritui in secula seculorum, Amen.

DE S. THEODORA sorore illustrissimi martyris Hermetis, vide

Tomo 3. Gesta Alexandri Papæ & martyris, 3. Maij.

VITA

DE S. HVGONE EPISCOPO GRATIANOP.
 VITA S. HVGONIS GRATIANOPOLITANI
 EPISCOPI, GRAVITER ET ERVDITE CONSCRIPTA

à reuerendo patre D. Guigone, V. Priore primæ
 Carthusiæ, eius æquali.

Innocentius episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto filio
 Guigoni Priori Carthusien. Salutem & Apostolicam be-
 nedictionem.

Diuinis respondentibus beneficijs, cognita vita eius, &
 auditis, quæ per beati Hugonis merita fiunt, miraculis,
 supernæ maiestatis clementiam collaudauimus, & Ar-
 chiepiscoporum, Episcoporum & Cardinalium, atque
 aliorum, qui nobiscum aderant, communicato consi-
 lio, ipsum inter sanctos & electos honorari præcepimus,
 & diem eius assumptionis cum gaudio solenniter cele-
 brari. Quia igitur ipsius vita, quam piè duxit in corpore,
 & miraculorum coruscatio, quæ Deus eum facit apud

S. Hugone
 latus in
 Sanctos.

homines præfulgere, tuæ maximè dilectioni non extant incognita: auctoritate beati
 Petri & nostra tibi mandamus, quatenus ea, quæ tibi super hoc nota fuerint, diligen-
 ter describendo posterorum memoriæ tradas: vt & Deus honoretur in sancto, &
 clerus legens ac populus audiens, gratias agant Domino, atque ipsius intercessione
 peccatorum veniam percipere mereantur. Orantes pro nobis dilectos filios no-
 stros Carthusienses fratres, per te in Domino salutamus ac benedicimus. Data Pi-
 sis x. Calend. Maij.

PROLOGVS D. GVIGONIS IN VITAM S. HVGONIS
 EPISCOPI.

Domino & patri charissimo, ac reuerendissimo sedis Apostolicæ pontifici
 Innocentio, & Carthusiensium pauperum seruus inutilis Guigo, perpet-
 uam salutem & pacem in Domino, & si quid apud Deum tanti potest
 peccatoris oratio. Non pepercit nostræ vel verecundiæ, vel imperitiæ,
 Apostolatûs vestri imperiosa dignatio. Sicut enim huic opusculo præfixa vestra se-
 renitatis indicant literæ, beati Petri auctoritate & vestra mandastis, vt vitam beati
 Hugonis Gratianopolitani episcopi noscendam posteris scripto commendarem.
 Rogauerant quidem id ipsum iam pridem complures alij, sed maximè non spernen-
 da auctoritatis Arialdu & Hugo, Mauriennensis & Gratianopolitanus episcopi:
 è quibus prior habitu & vita regularis, beati viri in tractandis ecclesiasticis rebus per
 triginta ferè comes extitit annos: posterior verò ex nobis monachus, ita ei in ec-
 clesiastico regimine successit, vt propter diuturnam ac vehementem infirmitatem
 ipsius, in eius locum, ipso petente, vestraque pietate iubente, priusquam obiret ipse,
 consecraretur. Et erga eos quidem, quos præ longa familiaritate vel conuictu late-
 re non poterant, nostra nos imperitia seu verecundia, & quæ fortè non minùs im-
 pediebat, carnis infirmitas sufficienter poterant excusare: ad tantam verò pondus
 auctoritatis, ne mutire quidem præsumpsimus, nè, dum ei non obedimus, cui to-
 tus commissus est mundus, cum offenderemus, à quo factus est mundus: & dum
 apud homines vitam imperitiæ confusionem, apud Deum incurreremus damna-
 tionem. Obsecramus autem eos, qui hæc legerint, nè tanti sanctitatem patris, no-
 stra non solum facundia, sed & cogitatione longè maiorem, ex ista scriptura me-
 tiantur: & maximè, nè putent nos vltra, quam sua postulant merita, nostris cum
 sermonibus efferre potuisse. Tantum enim abest, vt sanctitatis illius magnitudinem
 plus æquo valuerimus quasi fauorabiliter extollere, vt nec illam ipsam sanctæ con-
 uersationis eius prærogatiuam, quod sine fictione dicimus, tum propter imperiti-
 am, tum propter sermonis inopiam, vt erat dignum, potuerimus explicare.

Ro. pōtifi-
 ci totus cōs-
 missus mū-
 dus.

VITA

1. Aprilis.

1. Cor. 1.

Patria & parentes S. Hugonis.

Pater eius senex fit Carthusia-nus.

Exod. 20.

Psal. 141.

Somnium matris eius, cum illum gestaret utero.

Eius verecundia.

Vm ergo prafati patris sanctiffimi mores & opera Deo placetia, fuf-
ficientem fermoni adeo praestent materiam, vt non solum nostram,
sed & quorumlibet vincat facundiam, carnis eius tacendam ex toto
duceremus originem, eo quod in differenter de bonis bonos, de ma-
lis malos, de bonis malos, & de malis bonos, per diuini iudicij inscru-
tabilem altitudinem nasci quotidie nullus ignoret: nec referat aliquid,
qualibus sit ortus quisque parentibus, sed qualibus vixerit moribus:
nec augmenta conferat meritorum, potentia, diuitijs & nobilitate terrena claruisse, sed
haec omnia pro Christo contempisse: cum videamus & Dominum pauperibus ortum
parentibus, & in Apostolis insigniores, sumptos ex piscatoribus. Vnde & beatus ad Co-
rinthios scribens Paulus: Videte, inquit, fratres vocationem vestram: quia non multi fa-
pientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quae stulta sunt
mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat
fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & quae non sunt, vt ea quae sunt,
destrueret, vt non gloriatur omnis caro in conspectu eius. Verum quoniam ij, qui de
virtutibus tractauerunt sanctorum, etiam carnales inueniuntur non tacuisse natales: di-
camus & nos breuiter quod beatus Hugo, natione Valentinensis, loco iuxta Isaram flu-
uium sito, cui Castrum nouum nomen est, parentes habuit & secundum seculi dignita-
tem non infimos, & quod excellit, sanctitatis prerogatiua conspicuos. E quibus pater
Odilo nomine, praeter alia quam plurima, quae militari licet in habitu, laudabiliter ges-
sit vel habuit, veritatis & castitatis amator exiit. Nam & mendacia, ingenua mentis af-
fectione religiosi quam plurimis amplius euitabat, & licet duas, priore defuncta, citius
fuerit sortitus vxores, nullos tamen, quod his temporibus & hac temporum labe, pra-
sertim in potentibus, monstro simile ducitur, praeter vxorios est expertus amplexus.
Idemque ipse aetate iam grauis, sanctissimo monente filio, tanto feruore contempsit se-
culum, vt senectutis immemor & delicatae consuetudinis, duras, quas Carthusia propter
verba labiorum Dei custodit, vias aggredi non dubitauerit. Vbi annis ferè decem & octo
in tanta sobrietate, tanta vixit humilitate, vt cunctis ibidem Deo famulantibus charus,
cunctis haberetur veneratione dignissimus. Cui viam vniuersae carnis ingressuro (erat
quippe ferme iam centenarius) venerabilis affuit filius, eumque proprijs & inunxit &
sacra communione repleuit manibus. Expletoque condigna veneratione tam san-
cto funere, obitus diem, sicut & matris, elemosynis, quoad vixit, celebrem duxit & sa-
crificijs.

Quae videlicet venerabilis mater eius, cum post abscessum viri, praeter quem nullum pe-
nitens nouerat, velle & ipsa cuncta relinquere, quia foeminarum religiosa rara tunc erat
monasteria, pij filij salubribus instructa monitis, continentiae & elemosynis, orationi-
bus atque ieiunijs ac reliquis sanctis operibus in domo propria, quod reliquum erat
impendit temporis, filios etiam suos, militaribus strenuis actibus, ab immoderatis, quan-
tum poterat, frenabat excessibus. Cui decumbenti ea, qua obijt, agritudine, oprata fi-
lij adest praesentia, adoranda tradit mysteria, extrema non multo post sepulturae soluit
obsequia, prompta soluens obedientia, quod imperat Deus lege Moisaica, dicens: Ho-
nora patrem tuum & matrem, vt sis longaeuus super terram. De qua utique terra Psal-
mista Domino dicere creditur: Tu es spes mea, portio mea in terra viuentium. Haec au-
tem dicere fuerat solita, quod dum praegnans suis eum ferret visceribus, visum sibi per
somnium fuerit elegantem creasse paruulum, quem sistendum Dei conspectibus, sancti,
in quibus & beatus erat Petrus, deserebant in caelum. Hinc factum est, eadem adniten-
te, vt discendis applicaretur literis. Sperabatur enim, nec frustra, singularis apud Deum
gratiae futurus & meriti. Amanit autem studia literarum non medio critet: propter quae
etiam in exteris profectus regiones, multa sustinuit. Inerat quippe illi, & vsque ad viti-
mam senectam inesse non destitit, verecunda sobrietas, quae eum & inter suos etiam
necessariorum saepe cogebat ferre inopiam, dum nec amicis, si quid eum angebat, pu-
dore victus poterat confiteri. Quo quasi freno a multis comprimebatur illicitis.

Cum autem a scholis reuersus, Valentiae, vbi maioris canonicus erat ecclesiae, inter
seculares & lubricos iuuenis licet pudibundus demoraretur & sobrius: (statuerat enim,
sicut ipse dicebat, ab omni deinceps contaminatione immunè se, Deo iuuante, seruare)
contigit dominum Hugonem, Galliarum omnium ex precepto beatae memoriae Gregorij
septimi Legatum, ad eandem venire ciuitatem, virum scilicet in ecclesiasticis negocijs
atrenuum

strenuū & famosū, ecclesiæ Diensis tunc præfulem, postea Lugdunensem archiepiscopum. Qui cernens iuuenem elegantem vultu, statura procèrum, eloquio temperatum, moribus verecundum, edoctusque ab eis, qui nouerant, cuius esset eruditionis & generis, & vt erat tam in rebus humanis quàm diuinis ingenij perspicacis, agnoscens in eo magna quædam futurę probitatis & sanctitatis insignia, hilariter & affabiliter amplexatus est, rogans vt ad se veniret, suorum certaminū comes futurus & particeps: quibus non solum aduersus laicos, qui ecclesias, decimas ac cœmeteria sacrilegè detinebant, sed & contra sacerdotes, quorum vitam inhonesta coniugia maculabant, Simoniacos etiam, qui cupiditate cæcati, sacra profanaque miscebant, paucis iuuatibus, acerrimus insudabat. Quod ipse libenter amplexus est. Aliquanto dehinc temporis exacto spatio, idem Legatus apud Auinionem, nō ignobilem Prouinciæ ciuitatem, grande celebrauit concilium, in quo multa ad Dei honorem & Ecclesiæ vtilitatem præ-

Synodus
Auinio-
nenfis.

no digna patrauit. Ad hoc cōcilium episcopo carentes & episcopum quærentes Gratianopolitani venēre canonici, compertoque præfatum iuuenem conuentui interesse præfenti, petierunt suppliciter, suffragante cōcilio, ab eius venerabili patrono, cui gratæ officium societatis exhibebat, vt hunc sibi daret sine dilatione episcopum. Quibus ille protinūs gratulabundus assensit, tum dilecti comitis gaudens honoribus, tum ecclesiæ fauens profectibus, cuius etiam sacris officijs futurum non dubitabat opportunum. At verò ille, repentino timore concussus ab imo visceribus, toto reniti corpore magnisque clamare vocibus, & sese atate, scientia & postremò moribus & vita tantis

Peritur in
episcopum,
sed toris vi-
ribus cona-
tur effugere

O eximiā,
sed raram
virtutem

mysterijs imparem cœpit affirmare, nec vllatenus pati in suæ salutis periculum, sua vilitate officia veneranda fœdari. Quam vtique de se sententiam, profundissima humilitate conceptam, vsque ad finem non exiit. Semper enim in quantiscunque sanctitatis & bonorum profectibus operum, inutilem se feruum & pontificatūs administratione indignum protestari non erubuit, semperque ad deponendum, sicut ex consequentibus liquebit, paratus fuit. Vir autem profundi consilij, qui prædictis eum concesserat clericis, etlī gaudebat, quòd in hac etate & habitu (erat enim habitu secularis, & annorum fermè vigintiseptem) honores non modò non appeteret indebitos, sed & repudiaret oblatos, cœpit tamen rationabili, qua pollebat, facundia eius erigere trepidationem, solari verecundiam, frangere pertinaciam, asserens in talibus vel subeundis vel portandis oneribus non de sua quenquam virtute, sed de Dei potius debere benignitate præsumere, à quo deberet sperare bonum, quod deerat, & ad quem referre, quidquid accēperat. Huius itaque & cæterorum, qui aderant, virorum grauium consolationibus fractus atque hortatibus, tandē aliquandò cessit electioni.

Præerat autem eo tempore Viennēsi Ecclesiæ archiepiscopus Garmundus nomine, quem propter Simoniam, cuius sustinebat infamiam, sibi manus imponere nō admisit. Cunctis itaque, præter episcopi, à non sine reuerentia memorando Legato sumptis ordinibus, eodem comitante, profectus est, vt à sedis Apostolicæ summo consecraretur antistite. Vbi dum, consecrationis statutum opperiens diem, cōmoraretur, in ipsis quodammodò diuinę seruitutis inijtis & in primis sacre militię tyrocinijs, grauisimā hostis antiqui impugnationem rudis & talium inexpertus incurrit. Quæ sanctam ipsius animā vsque ad illam ægritudinem, qua & decubuit moriturus, die noctuque nūc acrius, nūc mitius, non destitit excruciare. Quia enim sanctæ conuersationis & illustrium operum insignibus meritis magnam in populo Dei famam, magnam fuerat habiturus & gloriā, nē forsità extolleretur, angelum satanæ, sicut & beatus Apostolus, qui se colaphizaret, accepit. Sic etiam apud prophetam Zachariam Iesu sacerdoti magno, veri Saluatoris mysterium præferenti, satan stabat à dextris, vt aduersaretur ei. Nec hoc mirandum, cum conditorem & rectorem omnium Deum, humana carne vestitum, impijs ausibus tentare præsumpsit, & postremò, ostensis totius mūdi regnis cum sua gloria, Hęc, inquiens, omnia tibi dabo, si prostratus adoraueris me, idolatrię etiam scelus persuadere conatus fuerit. Sicut ergò ipsi Domino incredibili præsumptione idolatriam, sic & eius seruo suggerebat viperea machinatione blasphemiam, scilicet vt de Deo, vel de his, quæ ad Deum pertinent, aliquid cogitaret indignum. Sed sicut à Domino, sic, eodem iuuante, ab eius seruo victus & confusus abscessit. Cum igitur impugnationem, vt diximus, insuspicabilem sensisset hostis antiqui, reputans nē fortè indignatus aduersum se fuisset Dominus, quòd eligentibus se cesserat vel inuitus, electioni in se factæ abrenunciare modis omnibus deliberavit, & sacras administrationes, quibus indiēs se magis ac magis deputabat indignum, nullo pacto contingere. Quam delibe-

Tentatio
blasphemiz
sancto viro
per omnem
vitam infes-
tissima.

2. Cor. 12:
Zach. 3.

Marth. 4:

deliberationem, vt putabat, saluberrimā simul cū ipsa tentatione, ab imo corde lachrymis profusus atque suspirijs, ei, qui se duxerat, festinauit ostendere. At ille defectu eius & nimio, quanquam à religione profecto, timore ex parte interim rationabili responsione sedato, ad memoratum Papam pergere, & quidquid eius angebat animum, vt potè Christi vicario, totum reuelare suasit.

Rom. pontifex eum consolatur.

Itemq; consecrat episcopum.

Iudic. 4.

Nota depravatos eius temporis mores.

Vide studia sancti viri & veri episcopi.

Ezech. 1.

Fit monachus Cluniacensis.

Quod cū humiliter deuoteq; fecisset, tanta consolationis ab eius ore sagina profusus est, tantumq; erga se dilectionis expertus affectum, vt de hac ipsa, quæ in desperationem eum penè compulerat, tentatione gaudere, & feliciore insuper spei materia sumere cogere. Docuit enim beatus Papa, vt potè in rebus his nec rudis nec impertus, arguere Dominum & castigare, quos diligit, & omnem filium flagellare, quem recipit. Et idèò quanto durius cordi eius impoſuerat flagellum, tanto euidentius paternæ in eum dedisse dilectionis indicium. Præsensisse etiam iam iamq; diabolium, quanta per eum ipse damna passurus, quanta Dei foret populus virtutis in cremeta sumpturus: & idcirco omnes inueteratæ malignitatis insumere conatus, vt à sacris eum quo modo deterre possit officijs, permittente Deo, ad ipsius quidem ignominiam & pœnam, ad huius autem coronam & gloriam. Huiusmodi sermonibus & veritate plenis, & autoritate roboratis, non quidem tentatione penitus extincta, sed tamen consolatione suscepta, animæ quior effectus, consecrationem ab eodem post modicum suscepit episcopalem. Tantus autem & in ipsa consecratione, & toto illo, quo ibidem memoratus est, tempore illius tanti viri amor in eum ostensus est, vt patenter ostenderetur, diuinæ in eo gratiæ magnū aliquod præsensisse præſagium. Sed & comitissa Mathildis, habitus quidem foeminei, sed animi per cuncta virilis, quæ rerum humanarum tumultus atque pericula, instar prophetissæ Deborah, prudenter sedare & fortiter nouerat tolerare, in suo Deum venerans famulo, diei consecrationis eius necessaria cuncta subministravit, pastorem, quo diu vsus est, baculum dedit, additis Psalmorum secundum beatum Augustinum explanationibus, cum B. Ambrosij volumine, cuius est titulus, De officijs. Totoque, quo deinceps tempore vixit, tanquam verum Dei famulum synœcra deuotione specialiter honorauit & coluit, sitiens eius instanter & consilij instrui & oratione defendi.

His ita non solum prosperè, sed & religiosè peractis, ad susceptam reuersus ecclesiâ, inuenit clerum & populum in diuinis nimis rudem & incompotum, & sanctarum obseruationum intantum inscium, vt non solum gradus inferioris clerici, sed & sacerdotes vxores ducerent, nuptias publicè celebrarent, emere ac vendere sancta non haſtraret, ecclesiâs, oblationes, decimas & cœmeteria laici, & eorum ditioni sacerdotes subditi possideret, vsurarij siue foeneratores iniusta ex alienis damnis lucra coaceruarent, nec ob hoc tamè minus eorū aliqui vel ecclesiâs intraret, vel mysteria sacrosancta perciperent: adèò erant omnes disciplinæ totius expertes. Porrò substantia domus episcopalis, dissipantibus non tam episcopis quàm tyrannis, qui præcesserant, penè fuerat tota consumpta. Vndè multas ibidem etiam necessarij victus inopias per plures pertulit annos, eò quòd nec illicitis contractibus, sicut pluribus mos est, suas indigētias supplere volebat, & mutuare, vndè redderet non habere se cogitans, minimè præsumebat. Verum tor & tanta suscepti populi vitia vel peccata, quanta vigilantia quibusve prædicationis & disciplinæ flagellis persecutus fuerit, quos ibidem labores, quos discursus, quasve sollicitudines insumpserit, quæ ieiunia, quas vigilias, quas psalmōdias, quos gemitus, quas preces, quosque lachrymarum imbres ad propitiandum pro eis Dominum paterna pro eis compassione profuderit, non est nostra facultatis euoluere. Sed nec quis ex tātis laboribus prouenerit fructus, nostris exponi verbis aut potest aut opus est, cum rerum in melius manifesta mutatio id ipsum cernentium euidenter ingerat oculis.

Ipsè verò interim pennatorum in Ezechiele animalium, coram sua semper facie gradientiū, sed ulus imitator, sese ante se ponere, & sua vel pericula vel profectus subtili examinatione discutere non cessabat. Contemplans itaque suam vel ætatem, vel morum imperfectionem, in quam præcipuè vsque ad mortem mentis oculos intentos & ipse habuit, & alios habere persuasit, & suscepti pondus officij, necdum duobus post consecrationem expletis annis, contemptis omnibus, Casæ Dei ordinis Cluniacensis, factus est monachus. Ibi quippe maius tunc paupertatis & humilitatis studium viscebat. Vbi sanctorum, quorum ibidem aderat copia, virorum succensus exemplis, eosque suis, quanquam nouitius, non minùs ipse succendens, annum fecit, cum cæteris bonis, tum præcipuè humilitate, cuius præ cunctis virtutibus sectator extitit indefessus, cunctis amabilis.

bilis. Itā nanque sese gerebat, vt cunctorum imitatione pariter & ueneratione dignus existeret. Post hoc cogente, qui se sacrauerat, memorato sedis Apostolicae praesule Gregorio septimo, ad episcopatum a monasterio, quod feruens intrauerat, feruentior est reuersus, ex vnius anni studijs tanta virtutis incrementa reportans, quanta de diuturna vitae laboribus vix assolent multi: pro claustro circumspectionem habens peruigilem, qua non tantum sui sensus corporis, sed & cogitationes comprimeret cordis: pro abbate iustitiam, a cuius mandatis nec prosperis vnquam potuit, nec aduersis abduci: pro congregatione autem religiosos, quibus propter illud, Cum sancto sanctus eris; & cum viro innocente innocens eris, carere nunquam voluit, socios, immo totam vniuersaliter Ecclesiam, quam tam sincerae dilectionis complectebatur affectu, vt eius nec aduersa, nec prospera inconcussis posset tolerare visceribus. Nam iuxta illud Apostoli, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vrer? semper Ecclesiae & laetabatur prosperis, & torquebatur aduersis.

In his agebat, & ecce tribus necdum in episcopatu post monasterij reditum completis annis, adest magister Bruno, vir religione scientiaque famosus, honestatis & grauitatis ac totius maturitatis quasi quoddam simulacrum. Habebat autem socios magistrum Lauduinum, qui post eum Carthusie Prior extitit, duos Stephanos, Burgensem & Diensem. Hi sancti Rufi canonici fuerant, sed desiderio vitae solitariae ei, Abbate fauente, sese coniunxerant. Hugonem etiam, quem cognominabant Capellanum, eo quod solus ex eis sacerdotis fungeretur officio. Duos laicos, quos appellamus Conuersos, Andreā & Guarinum. Querebant autem locum, eremiticae vitae congruum, necdumque reppererant. Hac ergo spe, simul & suauis sanctae conuersationis eius odore trahente, ad virum sanctum venerunt. Quos ille non solum grantanter, sed & reuerenter suscepit, tractauit & voti compotes fecit. Ipso nanque consulente, iuuante, comitante, Carthusiae solitudinem intrauerunt atque extruxerunt. Viderat autem circa id tempus per somnium in eadem solitudine Deum suae dignationi habitaculum construentem, stellas etiam septem, ducatum sibi praestantes itineris. Erant vero & hi septem. Quapropter non istorum tantum, sed & qui successerunt eis, consilia libenter amplexus est, & vique ad mortem Carthusiae habitatores consilij fouit semper & beneficijs.

Licet vero & prius diuini amoris totus arderet incendijs, non aliter tamen ad disciplinam caelestis exercitia eorum exemplis & familiaritate inferuit, quam si flammanti quis facit plures circumponat alias ardentis. Erat cum eis non vt dominus, aut Episcopus, sed vt socius & frater humilimus, & ad cunctorum, quantum in ipso erat, obsequia paratissimus, adeo vt vir venerabilis Guilhelmus, Prior tunc sancti Laurentij, postea sancti Theofredi Abbas, magistro Brunoni etiam ipse religiosa deuotione non mediocriter alligatus, beati Hugonis contubernalis, (bini quippe tunc per singulas inhabitabant cellas) apud magistrum Brunonem non leuiter conquereretur, quod penes omnia, ad humilitatem spectantia, intra cellam sibi praeriperet officia, & Episcopus non secum saltem vt socius, sed potius conuersaretur vt famulus: non licere sibi tristis asserens exseruilibus operibus quicquam attingere, quae iuxta morem debebant per vices efficere, eo sibi cuncta praeripiente. In tantum autem eremus deuotus incolebat & sedulus, vt eum magister Bruno nonnunquam exire compelleret, Itē, dicens, ite ad oues vestras, eisque, quod debetis, exoluite. Eo tempore magnae paupertatis & humilitatis ardore succensus, voluit equitaturas suas cunctas vendere, & diuiso pauperibus precio, proprijs pedibus in praedicatione discurrere. Sed homo profundi cordis magister Bruno scilicet, cuius consilij non aliter quam praecipis obtemperabat Abbas, non consensit, timens ne apud se forsitan extolleretur, aut a ceteris de singularitate iudicaretur episcopus, aut (quod dubium non erat) id ipsum propter asperitatem & inaequalitatem consummare non posset itinerum.

Factum est autem, vt dum, contemptis carnalibus, spiritualia zelo feruentiore sectaretur, praenimij vigilijs, ieiunijs & lectionibus, orationibus & meditationibus, & reliquis sacris exercitationibus, capitis & stomachi grauissimam decideret in aegritudine, cuius molestijs & cruciatibus, omni fide frequentioribus & acrioribus, per quadraginta ad minus annos, quoad vixit, nequaquam caruit. Atque ita ad illum, cuius supra meminimus, fatanā angelum, quo multiplicius colaphizatus, minus extolleretur, alter est additus. Quantum autem his duabus afflictionibus, tentatione videlicet & aegritudine, tanquam aurum in fornace, decoctus atque purgatus, in spiritualem erga Deum deuotionem, & in omnium afflictorum veram compassionem excreuerit, nec ipse adhuc vi-

uens ad plenū, si vellet etiam, posset exponere. Quo enim per hæc magis affligebatur, eo vehementius spretis, quæ mundi sunt, in Deum refugium verum & vnicū totus efferebatur, voluptatem inde, sicut aiebat, tanto pleniorē hauriēs atque suauiorē, quanto fuerat angustia passus acerbiorē, iuxta illud Psalmi: Secundū multitudinem dolorum meorū in corde meo, consolationes tuæ letificauerunt animā meam. Huiusmodi alteritatū in eo ad finem vsque non cessauere vicissitudines. Nunc enim in superna totis viribus spiritalibus erectis oculis, gustando & videndo, quoniam suauis est Dominus, ineffabilibus recreabatur gaudijs: nunc infirmitatis humanæ pondere relapsus ad solita, prioribus nō vacabat angustijs. Vtrobiquè lachrymæ: ibi pro gaudio, hic pro tædio. Quid plura? Factæ sibi fuerant lachrymæ suæ panes die ac nocte: non has illi prospera, non has siccabant aduersa. Vix legere, vix psallere, vix sine his diuina meditari. Ad eam nanque harum in eo excreuerat gratia, vt frequenter nec edenti nisi frenatæ deessent. Multotiēs enim per has sibi & socijs conuiuium, maximè aliquot ante finem annos, vel impediēbatur, vel fuscabatur.

Ad mensam
sibi vult legi
sacros
codices.

Habebat quippe lectorem, à quo sanctos codices, quorum nō paucos scribi fecerat, & alibi & præcipuè sibi ad mensam legi faciebat, vt duplicatis delicijs sese suosque saginaret. Cumque lectori de diuinis vel seueritatibus vel miserationibus aliquid occurrisset in signe, id ipsum bis aut ter dicere compellebat. Nec mora, spiritali per scripturam voluptate gustata, concussis ab imo visceribus, tantis lachrymarum infundebatur irriguis, vt voluptatem ventris & gutturis & sibi funditus tolleret, & in socijs temperaret. Edocti itaque per experientiam comites, cum tales motus cernerent imminere, innuebant lectori cedere, & aliquantisper à legendo cessare, vt taliter molestiam hæc posset ad tempus declinare. Hanc autē diuini muneris gratiam peccatores, ob confessionem ad eum venientes, vel maximè sentiebant. Clementer enim hos humiliterque suscipiens, patientissimè audiebat, aliquandò flens ipse cum flentibus, aliquandò verò ad lachrymas suis eos excitans flentibus. Quod vno liquebit sufficenter exemplo. Vir Deo charus Gaugerius, cognomento Calneus, qui apud nos in monachatu diu laudabiliter vixit & obiit, solebat referre, quòd cum in seculo positus, suas ei confiteretur offensas (erat enim in Ecclesia Gratianopolitana literis & honore præclarus) incubuerit ipse super caput eius, & tantam vertici lachrymarum infuderit copiam, vt madefactis capillis, deorsum etiam riuuli per confitentis ora defluerent. Porro mulierum confessiones non minus cautè, quam benignè suscipiebat. Non enim in angulis, aut obscuris aut secretis locis eas audire solitus erat, sed potius vbi à pluribus conspici posset. Et aurem quidem satis familiariter applicabat: oculorum autem in alteram partem vertebat ad spectum, auditum solum, propter insidias diaboli, huiusmodi negocijs asserens applicandum.

Quam videlicet oculorum custodiam incredibili semper & vbique circumspectione seruabat, ita vt cum potentes ac nobiles mulieres, iuxta illud Apostoli, Cui honorem, honorem: ad colloquium honorificè hilariterque frequenter susciperet, multa coram se diuque tractantium facies penitus non videret. Dicebat enim, cogitationes illicitas difficilimè posse vitari, nisi quis corporis sensus vigilantia multa compresserit: intrare autem, secundum prophetam, mortè per has quasi fenestras, & ingredi domos nostras. De qua etiam cohibentia sensuum dum vice quadam cum religiosis quibusdam colloqueretur, inter quos erat vir literis & puritate conspicuus, dominus scilicet Airaldus archipresbyter tunc ipsius, nunc Mauriennensis episcopus, respondit idem vir Domini Airaldus passim se mulieres adspicere, nec earum sibi nocere contuitū: est enim castissimus. Ad quod ille, non à mulierū tantum, sed à virorū quoque vultibus religiosæ mentis auertendum respondit intuitū, asserens quòd experientia sua potest quisque conijcere, per communionem humanæ mutabilitatis atque compassionem fieri, vt affectiones conspecti frequenter ad conspiciendū inestimabili velocitate pertranseant, & verbi gratia, de irato iratus, & de tristi tristis, & de lasciuiente fiat lasciuens: quas passiones satis esse habere quenquā proprias, nō in se transcribere taliter alienas: nullius se totius episcopatūs sui mulieris, præter vnius, ita faciè adspexisse, vt ex consideratione vultūs, si occurreret, quamnam esset, posset agnoscere. Quid hæc responsione castius? Quid circumspectius? Quid philosophia vera refertius? Talè vtriquè se mulieribus exhibuisse, castissimū: talia in humanis affectionibus aduertisse, sapientissimum. Hinc fuit illud, quòd cum de matre mea, quæ cū eo, quæ voluit, quandiu voluit, locuta fuerat, ab eo quasissimè, vtrū eam valde senecta fregisset: paululum secū præmeditans, Nescio, inquit, vtrum sit vetus, an non. Hinc & illud, quòd muliere quadam, potentia nobilitateque præclara, cuius nomen

Nota oculorum
continentiam
verè stupendam.

nomen edicere nolumus, in eius conspectu, quàm morosè placuit, multa loquēte, cum & ipse, quod libuit, respondisset, illaque discessisset, dicerentq; socij eius, quos prudentes & religiosos semper habere curabat, cur nō eam corripuisset, quod se suamque faciem tam faceret tamque lasciuè poliret, respondit ille non sine horrore quodam & execratione, faciem eius se penitus non vidisse. Et quid mirum, quod faciem illius vnus non viderat, qui nullam nouerat? Vbi nunc sacerdotum, vbi plurimorum in sacro habitu constitutorum curiosa lasciuia, lasciuæque curiositas?

Attendant hæc & imitentur, si possunt: mirentur & reueantur, si non possunt. Sed & qui sanctitatē sine miraculis nihili ducunt, quæ nos idē nō magnificimus, quoniam ab electis hæc & reprobis haberi communiter scimus, & in maioribus patriarchis multisque alijs, qui Deo valdè placuere, sanctis vel nulla, vel pauca reperimus: qui tamen, vt dicere coeperamus, miracula quarunt, etiam atque etiam considerent, vtrum mirabilius ab homine, mortali carne circumdato, quicquam debeat exigi, & vtrum cuiquā possit non impossibile videri, per quinquaginta & amplius annos grandē episcopatum à quolibet homine regi, & præter vnus, nullius omninō fœminæ faciem sciri. Et certè hæc ipsa parum quidem formosa, sed cōsiliij eius satis indiga. Et tamen ad ipsius præsentiam, non solum ex suo, sed etiam ex alijs episcopatibus seu pro cōfessione, seu alijs causis innumeris tanto deuotius frequentiusque veniebant, quanto sanctiorem cognouerant. Non autem hunc solum, id est, oculorum sensum, sed & ceteros omnes simili diligentia cohibebat. Aures nanque & linguam cum à ceteris illicitis, tamē quàm maximè ab obreccationibus frenans, aiebat sufficere vnicique propria peccata, nec esse necesse, vt alienis, suam vel audiendo conscientiam, vel loquendo contaminet linguam. Rursum nec interrogabat, nec facillè referebat.

Aurium & linguæ continentia.

Veracem autem eum fuisse in suis sermonibus, quo certius, quàm inimici, testimonio probare poterimus? Guigo comes ad ea, quæ mundi sunt, homo satis idoneus, circa eundem etiam Dei famulum tranquillitatis tempore valdè deuotus, intuituissimè pro iustitia resistenti, molestias non paruas nec paucas intulit. Bis nanque, vt multa taceamus, ab eo pro suis excommunicatus excessibus, bis episcopalibus expulit domibus. Itaque cum grande placitum inter eos haberetur in præsentia Guidonis Viennensis archiepiscopi, qui postea Papa Calixtus effectus est, & vir Dei iuxta illud, quod scriptum est: Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit: iustitiam aduersus comitem aperta contradictione defenderet, indignatus ille atque iracundiæ facibus inflammatus, paratusque, sicut apparuit, quicquid potuisset obijcere, quasi pro graui crimine intulit, dicens: Audiui aliquando à vobis ego, quod verum non erat, dici. Ad hæc sanctus episcopus coram cunctis, qui aderant, (aderant autem diuersi ordinis non pauci) interrogauit, vtrum se scientem audisset mentitum. Tunc ille quanquam iratus, quanquam furore repletus, veritatis tamen pondere pressus, eum se respondit scienter nullatenus audisse mentitum. De veriloquio igitur ipsius hoc vnū hostis & irati sufficiat testimonium.

Veritatis studiosissimus.

Prouer. 18.

Et quanquam digressionis forsitan arguamur, quia tamen per comitem beati viri patuit veritas, per eundem monstretur consequenter etiam charitas. Infestissimus, vt dictum est, erat ei, adeo vt non in suis domibus, sed aut nobiscum, aut Lugduni demoreretur. Eius quippe ciuitatis ecclesia magnam illi reuerentiam, magnumque in suis tribulationibus præsidium semper exhibuit, eiusque consilijs in grauioribus vti negocijs pergratum habuit. Cum ergo die quadam de comite pariter loqueremur, ait ipse bonam se de salute illius spem gerere, nec affecuturum Dei misericordiam desperare, quia nunquam delectabilius aut seruētius pro eo solitus fuisset orare. Miranda charitas, sed & stupenda non minus humilitas. Quid enim charitate plenius, quidve apud homines singularius, quàm orare non segniùs pro persequente, quam obsequēte? Quid autē humilius, quam hanc ipsam deuotionē non ad sua, sed ad ipsius referre merita, nō quæ iam esse sciret, sed quæ futura speraret? Quia igitur certum est ab eo mandatū esse impletū, quo dicitur: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: dubitari non licet, affecutum etiā mercedem que sequitur: Vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est: qui solem suū oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Quæ profectō mercede nihil beatius, vt & præcepto nullum sublimius. Accedant itaque, qui cordis non carent oculis, vt videant cuius sit meriti, qui talis executor præcepti, tanti compos est præmij.

Orat feruētiter pro infestissimo persecutore

Matth. 5.

De tactu verò vel odoratu, superfluo facimus mentionem: quorum alterum, id est, Continencia odoratum ad hoc solum curabat, vt putores propter passiones cerebri nō admitteret: alteri

rūs & ta-
ctūs.

alteri verò, id est, tactui & antequàm ordinaretur, in totum valefecerat. Nec idèd se suosque sensus ab intuitu sceminarum tam disciplinatè frenabat, quòd circa libidinis vitium se sentiret infirmum: quippe quem & præfata tentationis atque infirmitatis angustia, & ecclesiasticæ dispensationis multiplices curæ, & maximè assiduum legendi, psallendi, orandi, meditandi, speculandi que Diuina studium, ad huiusmodi delectationes penè fecerant insensibilem: sed vt sui habitus & officij qualem decebat, maturitatem seueritatemque seruaret, & contra inueterati hostis insidias circumspectionis infirmioribus, quæ sequerentur, exempla monstraret, docens, non debere quenquam de quantalibet puritate vel firmitate præsumere, cum & homo, restante Iob, in eodem statu nõ perseueret, & aduersarius rugiendo sicut leo circumciens, quærat sine cessatione quem deuoret. Dauid & Salomonem præ oculis semper ponendos, quorũ, quia se circa mulieres exhibere licentiũs, alter ex summa innocentia in adulterium decedit & homicidium, alter de sapientia, qua mortales cunctos exceßerat, in seruitutem vsque desipuit idolorum.

Iob 14.
1. Pet. 5.

2. Reg. 11.
3. Reg. 11.

Eleemofynarum studium.

2. Cor. 9.

* spiritalis

Marc. 9.
Luc. 11.

Munera respicit vir sanctus. Esa. 33. Integritas in iudicijs.

Leuit. 19.

Desideria porrò ventris, & gutturis vir beatus instantia quanta represserit, res ipsa, tacentibus nobis, certioribus probat in dicijs. Capitis nanque dolores & stomachi, his maximè creati studijs, satis & super satis cum ab huiusmodi monstrant abstinuisse delictijs. Eleemofynæ sanè fuit & per se diligens executor, & in alijs etiam feruidus exhortator. Exceptis enim domus suæ duntaxat necessitatibus, cuncta penè, quæ consequi poterat, non in thesauros congregabat, posterorum vel dissipanda litibus, vel cõsumenda luxibus: sed sciens illud Apostoli, Hilarem datorẽ diligit Deus, distribuit lærus egenibus. Denique annulos aureos & gemmatis, calicem etiam similiter aureum tempore magnæ famis vendidit, horreis defectum minantibus, & alendis impendit pauperibus. Adiuuabant etiam non minimè hanc in eo gratiam potètes & nobiles, qui sanctæ conuersationis eius, longè lateque salubriter suauiterque fragrantis, odore percepto, de remotis etiam regionibus, quanuis eum non vidissent, ob diuinam tamen reuerentiam beneficia multa mittebant. Procul non à mensa tantum eius, sed à totis etiam atrijs histiones, tãquam vasa perditiõis & organa falsitatis: procul militares cliètes, tanquam rapinarum & cædium & totius instrumenta crudelitatis: procul etiam equites, nisi rari, & ipsi raro, respectuque quàm maximè * specialis vtilitatis. Non enim æquum putabat, ecclesiarum bona, quæ patrimonia sunt æstimanda pauperum, in aliorum expendi, præsertim malorum, vñbus hominum: immò magis semetipsum, tanquam ex pauperibus vnum, grauitè accusabat, quòd sibi ac socijs de rebus sibi commissis competentè sumeret copiam, ac non potiùs sustineret cum pauperibus & ipse pauper inopiam. Eleemofynam igitur, vt diximus, libenter faciebat, sedulè suadebat, pro satisfactiõne etiam poenitentibus iniungebat. Hæc nanque tria præcipuè culpæ suas emendare cupientibus scèctanda præcipiebat, orationem, ieiunium & eleemofynam, non humanam in hoc temeritatem, sed euangelicam sequens autoritatem. Dicit enim Dominus, pessimũ demoniorum genus eijci non posse, nisi in oratione & ieiunio. Alibi quoque pharisæis loquens: Date, inquit, eleemofynam, & ecce omnia munda sunt vobis.

Verum si scribere velimus, quanta moderatione hæc ipsa pro personis, viribus, affectibus & facultatibus dispensare solitus erat, quamque sapienter & sobriè res suas in suorum & suos spirituales & corporales vñs, nec non & pauperum solatia distribuerit, erit quidem non solum sanctitatis eius, sed & solertiæ documentum euidentissimum: sed lectoris debemus vitare fastidium. Illud sanè quo pacto præterire possumus, quin vel breuiter attingamus, quòd cum frequentissimè suorum & alienorum causas mūdanas & ecclesiasticas audiret, ventilaret, terminaret, cumque in subditis sibi clericis per tam prolixum vitæ spatium totiès consecrationes, degradationes, reconciliationes pro personarum & ecclesiarum competentibus causis & necessitatibus celebraret, manus suas tamen ab omni, secundum propheticum præconium, excussit munere? Eo iudice, nulli vnquam personæ dignitas, nulli pecuniæ profuit quantitas. Nullum paupertas, nullum quantacũque officiorum siue natalium reum fecit extremitas. Non mitiorem amicus, non duriolem expertus est inimicus. Non de argentatâ conuictis vel confidentibus imposuit poenitentiam, non lucrosam in placitis defendit ediditve sententiã. Non considerabat personam pauperis, non honorabat vultum potentis. Quòd beati viri eo præclariùs illustrat meritum, quo rarius vel in præsentibus, vel in præteritis habet exemplum. Quanta nobis hoc loco, si laudare comparatione malorum bona velimus, offertur materia in præsentium temporum scèces inuoluendi, in quibus cum dedecore atque euerfione

euerfione honeftatis & æquitatis, pecunia templa penetrat, altaria maculat, facerdoria venundat, innocentiam exterminat, omnia diuina profanaque contaminat? Excitant nunc munera oculos sapientum, & subuertunt verba iuftorum. Omnes diligunt munera, fequuntur retributiones. A minimo vſque ad maximum omnes auaritia ſtudēt, à propheta vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum. Non deficit de plateis noſtris vſura & dolus. Poſtremò in capite omnium auaritia, & pecuniæ obediunt omnia. Sed hæc hæc hactenus. Non enim iſta ſuſcepimus. Ad Dei igitur hominem verba vertamus, qui temporalium negociorum litigioſas cauſas æternorum amore non amare, ſed tolerare, magiſtra pietate, didicerat. Dicebat enim omni febre moleſtiora ſibi placita, modis que omnibus his abrenunciaturum, ſi non in hoc Deum ſe ſciret offeſſurum. Intererat autem illis tantummodo pacis obtentu, maximè pauperum atque eccleſiarum. His etenim nouerat grauius morus nocere * guerrarum. Vbi verò inexorabilia in aliquibus odia & inexpiabiles repererat iras, tunc demum fortiffimè de Dei filii auxilio, totuſque in charitatis atque humilitatis ſolutus affectum, iſtantiffimè ac deuotiffimè, offeſſis, pro his, qui offeſſerant, ſupplicabat. O quoties ſalutis humanæ quaſi cæcatus deſiderio, in cœnoſa ſe pro talibus cauſis loca proiecit? quoties ad pedes contemptibilium etiam perſonarum diu poſtratus iacuit? Nec facile, immò penè nuſquam fruſtrabatur optatis. Nam etſi qui negaſſent, non ſolum gratis, ſed & cum ſatiſfactione poenitentes, offerebant poſtea non roganti, quod negauerant ſupplicanti. Tantam quippe omne genus hominum ei reuerentiam deferebat, vt Deum grauiter offeſſiſſe ſe crederet, quiſque ei poſtulata negaſſet.

Fuit etiam prædicator egregius: erat quippe non mediocriter literatus. Sed & ingenio & memoria benè præditus erat, in quantum moleſtia capitis nõ obtundebat. Nam & literas ſuas ipſe dictabat, eas præfertim, quarum ei cura propenſior erat. Ideo autem prædicans facilius ſuadebat, quia quod verbis dicebat, operibus offendebat. Vt enim commiſſam efficacius inſtrueret plebem, faciendo præueniebat ſermonem. Sicut & de Domino ſcriptum eſt, Quia cœpit Ieſus facere & docere. Inſtruebatur igitur ad confeſſionem, excitabat ad poenitentiam, promptam ad ignoſcendū diuinam monſtrando clementiā. Nec quærebat in quo à literatis quaſi ſapiens laudaretur, ſed quod ab auditoribus & melius intelligeretur, & vtilius retineretur. Denique in tantum auditores eius interdum prædicatione eius mouebantur, vt capitalia etiam aliqui crimina, Deum magis verentes, quàm homines, publicè faterentur. Quod ſequens declarabit exemplum. Apud * Vinnaicum caſtrum populo multo, ad dedicationem eccleſiæ congregato, verbum fecit, quo in multas lachrymas audientium corda reſoluit. Ibi mulieres dua, quæ ſicut apparuit, eius verba profundius aure cordis imberant, audientibus pluribus ſcemerant. Et poſterior quidem quid dixerit, non ſatis habemus compertum: prior autem ſuum ſe prodidit occidiſſe maritum. Cumque vir Deinecis exquiret modum, retulit in eſcam illi ſe dediſſe venenum. Poſt quæ iuſſit præſentes abſcedere, vt ei cæteri, quod volebant, liberius poſſent offeſſere. Tanta verò ad conſtitendum fuit reliquæ plebis iſtantia, vt ne dimidiam quidem partem eius, in tali opere valdè licet deuota, auſcultare quiuerit tolerantia. Hoc à viro ætate & ſanctitate reuerendo Vuilhelmo, ſancti Theofredi nunc abbate, tunc monacho, nos audiuiſſimus, qui beati viri per annos pluſquam viginti comes extitit indiuiduus.

Sed quando nos omnia bona eius vel breuiter tangendo memoria mandare poterimus? Congeſſerat nanque in illum vnum diuina gratia virtutum ornamenta plurima, quæ diſpertita per ſingulos, plurimos illuſtres ſufficiēter facere poſſent atque conſpicuos. Si enim laudatur caſtitas, quis illo mūdior? Si ſermonis veritas, quis in loquendo cautior? Si Dei charitas, quis feruentior? Si proximi, quis benignior? Si humilitas, quis deiectionior? Si eleemoſyna, quis largior? Si oratio, quis deuotior? Si lachrymarum gratia, in quo effuſior? Si contemplatio, in quo ſublimior? Si tolerantia, quis in tribulatione fortior? Si iuſtitia, quis diſtrictior? Si prudentia, quis circunſpectior? Si temperantia, quis moderatior? Verum cum talis eſſet ac tantus, ipſe tamen, iuxta illud Euangelij, Cum feceritis omnia, dicite, Serui inuſiles ſumus: ſe infructuoſum, ſe ſemper accuſare non ceſſabat inuſilem, qui epiſcopi locum occuparet, epiſcopi honorificentiam ſuſciperet, epiſcopalia bona conſumeret, epiſcopi verò nec merita, nec fruſtus haberet. Et certè præſto erant, quæ poſſent menti eius non modò ſolamen afferre, ſed & in ſuperbiam, niſi tam ſolida eſſet, extollere. Vt enim taceamus, quæ clero pariter & plebi per

Monasteria
eius opera
constructa.

Phil. 3.

Pfal. 38.

Petit obni-
re absolui
ab episcopi
functione.

Schisma Pe-
tri Leonis.

Tentatio
blasphemiae
prorsus so-
pita.

Nota hic
sanè res stu-
pendas.

cum bona prouenerant, eremus Carthusia, Calefensis Abbatia, Excubiarum eremus, Regularium canonicorum apud Miserenum & apud sanctum Georgium domus, ipso admittente coeperant, ipso spiritualiter & corporaliter fouente profecerant. Sed ipse imperfectionem suam, qua nec Apostolus carebat, dicens: Non quod iam acceperim aut perfectus sim, tantummodo cogitans, & cum Psalmista dicente: Ut sciam, quid desit mihi: non quid sibi virtutis adesset, sed quid deesset, subtili admodum discussione considerans, episcopalem sarcinam modis omnibus exuere desiderabat. Qua sententia vel desiderio, sicut in principio diximus, ab initio suae promotionis ad mortem usque non caruit. Hac igitur voluntate in dies augmenta sumente, Romam legatos & literas in hoc ipsum ad veneranda memoriae Papam misit Honorium. Sed cum legati postulata non impetrassent, immo magis literas ad eum consolatorias & ad perseverandum exhortatorias accepissent, ipsemet quantum morbis ac senectute grauatus, spe tamen in posterum quiescendi roboratus, eundem Romanum Pontificem adire curauit, rogans suppliciter & obtestans dari senectuti suae licentiam quiescendi, & ecclesiae Gratianopolitanae meliorem in suum locum pastorem substituendi. Sed nec ipse quantum multas, ut putabat, iustas & animi & corporis allegaret occasiones, impetrare valuit, ut sibi tantum & Deo vacare permitteretur. Creditum est enim, quod sola autoritate & sanctae conuersationis exemplo plus posset plebi prodesse subiecte debilis & aegrotus, quam quiuis alius, robustus licet & sanus. Concessis itaque ceteris, quae petebat, honoratusque a summo pontifice & consolatus, ut potuit, ad propria remeauit, dimittendi tamen episcopatum olim conceptum non deposuit desiderium.

Defunctio autem Honorio, cum per tyrannicam & schismaticam rabiem non suis meritis, sed cognatorum & fratrum fultus praesidijs, Petrus Leonis aduersus vestram innocentiam, quae beatae memoriae Honorio successerat, emerisset, atque hoc vir Dei certissime comperisset, morbis licet, ut diximus, & aetate consumptus, zelo tamen domus Dei, cuius diligebat decorum, perrexit Anicium, ut eundem cum alijs episcopis excommunicaret schismaticum. Quae professio excommunicatio propter auctoritatem tanti viri contulit multum & profectum catholicis, & detrimentum schismaticis. Et certe tam idem Petrus, quam pater eius, sancto viro multas olim venerationes & obsequia praestiterat. Sed beatus homo in tali negotio, id est, ubi periclitabatur iustitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebatur. Nam & ante aliquot annos, cum Henricus Imperator Papam Paschalem cum clericis & parte ciuium in ecclesia beati Petri nefanda prodicione cepisset, & eorum, qui secum erant capti, pietate victum, ad illicita pacta coegisset, ipse praesens cunctis, ut apud Viennam excommunicaretur, effecit. Quae excommunicatione, Ecclesiae suae Domino suo roborante sententiam, tyranni illius in contrarium est mutata prosperitas, & imperiali dignitate priuata posteritas. Declinante igitur persecutione praefati schismatici serenitate vestra, & Gallias ingressa, occurrit ei Valentianus beatus Hugo, cum lacrymis rogans & obsecrans, quod & pridem ab antecessore vestro petierat, ut scilicet cunctis sarcinis & honoribus ecclesiasticis absolueretur, & utilior in ecclesia Gratianopolitana pastor eligeretur. Sed nec tunc quidem impetrare potuit, quod tam efficaciter humiliterque petiuit.

Ab hoc tempore coepit in dies magis magisque deficere, & morti, crebrescentibus molestijs, propinquare. E duobus namque satanae angelis, quos ei ad colaphizandum, ne extolleretur, datos supra retulimus, tentatione videlicet atque infirmitate, alter, id est, tentatio, ita extinctus est, ut nec vestigium eius vllum relinqueretur: Alter vero, hoc est, infirmitas, excrescere quotidianis non cessauit augmentis, donec illo obeunte, ipse quoque pariter finiretur. Sed cum & antea semper verbis & operibus in eius beata anima Deum habitare claruerit, tum, praecipue in hac infirmitatis afflictione postrema, quis vel quanti foret meriti, & quam sincero Dominum veneretur affectu, & quam vera dilectione in tam diuturna vita sua iustitiam veritatemque defensasset, latere non potuit. Nam per eiusdem infirmitatis nimiam violentiam deleta vel perturbata penes tota memoria, in ea duntaxat parte, quae bonis malisque communis est, & bonis ad bonos, malis ad malos indifferenter usus, deseruit, localium & temporalium rerum continens formas: ea ergo memoriae parte oblitterata siue confusa, pars illa, quae veritatis & iustitiae totiusque diuini cultus impressa lineis, in hominibus sanctis & angelis pietatis tantum congruit actibus, non solum aequae, ut prius, verum etiam constantior interdum feruentiorque innotuit: adeo ut litanis & psalmis peccatorisque contusionibus, diebus ac

ac noctibus diuinæ clementiæ aures interpellando, religiosi, qui sibi seruebant, onerosus plerunquē fieret fratribus.

Aderant nanque ad seruiendum ei tam ex socijs proprijs, quàm ex nostra & Calefienfi, necnon & Excubienfi domibus octo vel nouem, & interdum etiam decem, partim literati, partim sine literis, omnes religiosi fratres, nec vlla prorsus persona secularis ad ipsius admittatur obsequium. Hi verò die noctuque corporalibus ac spiritualibus necessitatibus eius deuotissimè seruebant. Erga quos, seruitores videlicet suos, quantum in humilitate, quam inter ceteras virtutes præcipuè sectatum supra retulimus, profecerat, quamque profundè puri cordis sacris eam impresserat recessibus, manifestis ostendit indicijs. Nam si quid opus habebat, non à quoquam eorum iubendo tanquam dominus, sed rogando, nec humanam, sed diuinam potius remunerationem imprecando suppliciter exposcebat. Verbi gratia: Exhibe vel fac mihi hoc aut illud propter Deum, vt Deus hoc tibi retribuatur in futuro. Mirabantur autem & vehementer stupebant, quòd qui subiectos omnes, & propriam præsertim familiam tanta auctoritate tantaque seueritate regere consuevit, in ægritudine quandò solent alij, morbi stipulante molestia, ad irarum & indignationum motus esse procliuios, tantam mansuetudinem, tantam induerat humilitatem. Nam etiam si quis vel modicè reprehendisset eum, vel aliquam molestiam in eius famulatu se pertulisse dixisset, protinus pugnis grauitè pectus verberans, se reum clamabat, virgarum disciplinam imponi sibi deuotissimè flagitabat. Quod quia cuncti propter multam circa eum reuerentiam recusabant, flebat vbertim, confessionemque illam, qua mysteria celebraturus vti fuerat solitus, innumerabiliter repetebat, psalmos quoque & diuinarum scripturarum sententias, litaniae etiam & orationes Ecclesiasticas die noctuque incredibili instantia frequentabat, ita vt nocte vna, sicut nobis veraci narratione relatum est, Dominicas orationes trecentas expleuerit. Cumque à seruientibus sibi corripere, quòd hæc agendo non solum suo fatigationem corpori, sed etiam augmenta præberet infirmitati: respondebat ille, non solum non hinc suis incrementa miserijs, sed insuper magna prouenire remedia.

Ita quippe his assueuerat studijs, & ita dulcedinè Diuinæ laudis & obsecrationis mellitus imbiberat, vt cum cetera penè omnia per passionem, vt prædiximus, capitis & memoria diffugissent, hæc prorsus de sanctissima eius mente nulla vel phrenesis vel alterius vi morbi potuerint aboleri: Immo tanto hæc instantius & delectabilius reuoluebat, quanto cetera, obliuione quoque iuuante, rariùs incurfabant. Et cum plerunquē, hac ipsa obliuione cogente, vbi esset, vel cum quibus esset, nesciret: interrogatus tamen de his, quæ ad iustitiam religionemque pertinebant, sine cunctatione veracissimè sapientissimèque respondebat. Nam cum falsus rumor exisset, quòd comiti Amedeo, qui comitis Vmberti, patris videlicet sui secutus exemplum, non exiguum beato seni reuerentiam exhibebat, filius natus fuisset, quaerentque qui assistebant ei, an eum vellet ipse baptizare: ilicò non sine aspersione respondens, Non, inquit, à quo quis baptizetur, curandū est, cum baptismus à quo cunq; datus, sit semper idem. Item discipulantibus inter se, qui aderant, quis successorem eius, eo ipso petente iam electum, in sacerdotem consecraret: similiter indignatus respondit, non eligendum intra Ecclesiam Catholicam ordinatorem, cum licet diuersis & à diuersis datum sacerdotium nō possit esse diuersum. Indignabatur autem in talibus faciliùs & vehementius, quia vel dubitare in his, blasphemiam deputabat.

Accurrentibus etiam ad visitandū eum clericis & laicis satis multum venerabiliter ac deuotè, pro personis & officijs monitus saluberrimos infundebat. Inter quos Guignonem Desiderij, vnum de maioribus post comitem, erga se præ multis deuotum, cum flexis genibus (ita quippe omnes faciebant) ante lectum eius benedictionem flagigaret, seuera increpatione corripuit, dicēs eum iniustas in subditos exactiones faciendo, animæ suæ perpetua tormenta lucrari. Ad quæ ille stupefactus, ait non hæc sibi ab illo, qui iam penè inter mortuos deputari poterat, sed à Deo potius, qui ei reuelaterat, dici, asserens grauissimam reuerà recenter terræ suæ multam imposuisse, necdumque accepisse, nec post hæc eius monita accepturum deinceps esse. Carnotinus etiam episcopus, dominus Gaufridus, seruo Dei ex quo notus, singulariter etiā charus, post visitationem, quam ei tanto gratiorem, quanto magis desideratam exhibuerat, ad vestri Valentiam, vbi tunc cratis, præsentiam reuersurus, cum quid ex sua vobis parte dici præciperet, quaereret: ait ille, vt pro se vestra benignitas Dei clementiam exoraret. Sed & hic

Reuerà eximia & admiranda humilitas.

300. Dominicas orationes vna nocte tam debilis recitabat.

Verum extra necessitatem non debet baptizare nisi sacerdos. Vide S. Thomam 3. par. q. 67.

cum quæreret, quid pro se vellet orari, Vt Deus, inquit, in me mundanum extinguat, & suum accendat amorem. Id ipsum religiosos fratres, qui sedulum sibi exhibebant obsequium, sæpissimè precabatur, reum se & indignum diuinis beneficijs non sine pectoris contusione contestans. *Quadam* autem vice quidam ex socijs, tantis eius fletibus atq; suspirijs motus, quasi consolaturus, *Quid*, inquit, pater tantum plangis, cum nec homicidium, nec periurium, nec aliud quid criminale commiseris? Protinus ille, *Quid* hoc, inquit, refert, cum sola cupiditas & vanitas, si diuina non asit clementia, perditioni possint humanæ sufficere? *Quid* prudentius aut compediōsius ab incolumi & integræ memoriæ potuit responderi? Omnia, quæ vel boni pijs studijs auersantur, vel mali perniciosiis nīsbis consēctantur, duobus verbis cupiditatis & vanitatis inclusit.

Cupiditas
& vanitas.

Dienſis etiam episcopus dominus Odolricus, vnus ex eius alumnis, & in ecclesia Gratianopolitana per omnes honores vsque ad Decanatum, qui post episcopatum maior ibidem est dignitas, ab ipso prouectus, viræ regularis habitum per reuerendas manus sanctissimi senis desiderans sumere, deuotus aduenit, ipso iam multa, morbis ingrauescentibus, debilitate grauato. Cuius aduentus causa, ministris indicantibus, vir beatus audita, tanto exultauit gaudio, tantaque protinus est repletus lætitia, vt oblitus infirmitatis, venienti occurrere gestiens, penè se de lectulo præcipitauerit. Accedente autem illo, osculatus est eum, & præ gaudio lachrymas fundens: Exuat, inquit, te Deus veterem hominem cum actibus suis, & induat te nouum, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis: memoria, vt iam dictum est, ad communia vltra fidem deficiente, ad diuina solito nonnunquam amplius exuberante. Nam & post multa sanctissima & saluberrima monita cum abiret, necdumque atria cuncta transisset, id etiam mandare curauit, vt de caligis pedules abscinderet, quatenus præter pedes totus iaceret vestitus. Dolebat enim nonnullos in religioso habitu, ad sanctitatis iniuriam, tibijs dormire nudatis. Post hæc, iuuantibus ministris, in planum descendit solum, prostratusq; in faciem, magnas Deo pro eo, quod factum fuerat, cum lachrymis gratias obtulit: his indicijs, quantum salutem desideraret humanam, penè iam defunctus ostendens.

Sanè admiran-
dum sunt hæc.

Non scit
ocioſos ser-
mones.

Ridere autem vel ocioſis vacare verbis, aut rumores inutiles recitare, seruitores suos nequaquam patienter habebat. Statim enim hoc ipsum seuera increpatione frenabat, afferens tempora fletibus debita & pœnitentiæ occupanda lætitiis, nec cachinnis, nec nugacibus relationibus, nec ocioſis terenda sermonibus. Vnde, quæsumus, etiam etiamque considerent, qui mirari nisi insolita non nõrunt, vtrum vel in scripturis, vel in humanis relationibus tale quicquam nõsse potuerint, & vtrum non omninò impossibile & contra naturam, & idèd incredibile etiam videatur, potuisse hominem corporalia & à puero consueta de memoria perdere, & diuina nõ potuisse, cum id potius natura vel consuetudinis exigat ratio, vt spiritualia & diuina, tanquam subtiliora & minus assueta, captuq; difficiliora, prius abscendant: illa verò, vt potè familiariora & humana infirmitati ad cogitandum faciliora, diutius maneant. Quòd si ea, quæ circa sanctos contingere solent, quo rariora, eo sunt etiam mirabiliora: quid eo mirabilis, cuius pro sui raritate, nec in scripturis vllum, nec in humanis rebus extat exemplum? Et sentiat quisque quod vult, nobis autem videtur, nec aliter peritiores, eos maxime, qui physicam nõrunt, sensuros existimamus, non minus singulare, minusve, immò fortè amplius fuisse mirabile, inter tot, tamque diurnas & acerbas cerebri passionis, Diuinam cognitionem atque inuocationem, & religiosam non perdidisse deuotionem, quam inter eculeos ardentisq; laminas & succensas craticulas insuperabili constantia Christianam non negasse fidem. Ibi enim quod infestat, exterius totum ingeritur: hinc ipsa rationis instrumenta, ipsaque diuinorum & humanorum sensuum memoria quasi cellarium intrinsecus impugnantur, & qui eis præſidet animus, nõ aliundè nec alibi, quam ex eis & in eis, quibus iuari debuerat, dignioribus scilicet & sublimioribus, sibi que pro sui subtilitate coniunctioribus sui corporis partibus attentatur. Horum alterum in reuerendis martyribus, alterum miramur in beato Hugone. Veruntamen hoc illi nec nouum, nec recens fuerat. In sua nanq; mentis excessibus, quos utique crebros & sublimes habebat, religioſis non solum careris, sed & semet sub se, supernam dulcedinem delectabiliter gustare solitus fuerat. Vnde etiam ad id recurrebat afflictus, quod incolumi fuerat dulcius. Appareret igitur, beatum Hugonem, sicut & sanctum Iob, idèd tantis tribulationum procellis exagitarum, tantisq; dolorum fornacibus instar auri decoctum, vt & ad societatem sanctorum purior & clarior hinc exiret, & quòd non superficietenus, sed ex totis medullis Deum

Crebros pa-
titur mētis
excessus.

Deum dilexerat, mundus agnosceret, dum ab eius inuocatione, nec doloris nec phrenelis vis eum vlla compesceret. Quid plura? In his vsque ad vltimum perseverauit spiritum, erga suam Carthusiam, eiusque Priorem indignum, quod sine lachrymis non scribimus, specialem dilectionem, eorum in tantis afflictionibus memoria non carente, demonstrans.

Anno itaque ab incarnatione Domini millesimo centesimo tricesimo secundo, etatis porro suae ad minus octogesimo, mense quarto, consecrationis autem itidem ad minus quinquagesimo secundo, Calendis Aprilis, sexta ante Palmarum Dominicam feria, circa Gallicinium beatus Hugo, inter sui temporis episcopos operibus & fama singularis, pacata domo & cunctis referta bonis, commissa etiam ecclesia ac plebe tranquilla pace fruente, migravit ad Dominum, successorem substitutum iam sibi Carthusiensem, sicut diu multumque desiderauerat ante, relinquens. Seruatum est autem corpus eius in sepulchro vsque ad tertiam sequentis hebdomadae feriam serenis diebus & calidis, ita vt nemo desideraret aestatem, mirantibus plurimis, quod nec clementia aeris, nec circumstantis constipatae multitudinis aestu, nec cereorum calore tabesceret. Ad cuius venerandas exequias tres accurrunt episcopi, Diensis, Gratianopolitanus, Carnatinus, qui praecedenti die post secundam, quam ei in hac sua vltima debilitate visitationem exhibuerat, vix tandem recesserat, rogans vt si breui deficeret, post eum, quod & factum est, protinus mitteretur.

Felicissime migrat a corpore;

Deuotio populi erga sacrum corpus.

Statim vero, vt eius obitus fama percrebuit, accurrerunt non ex suo tantum episcopatu, sed ex remotis quoque regionibus innumerabiles populi, cereos ac diuersi generis oblationes afferentes. Omnis aetas, sexus, atque conditio deuotissime osculabantur pedes eius, intantum, vt sandalia ipsa tanquam tincta pellis, salua pariter & lachrymis obscurarentur. Nam & lactentes offerebantur paruuli, quod tam sancti corporis tactu aduersus omnia munirentur aduersa. Nonnulli etiam sandalia ipsa, ardentiori fide osculando, mordebant, aliquid inde ob sanctificationem secum ferre volentes. Annulli ac nummi & res aliae sancto applicabantur corpori, vt eo sepulto, pro reliquijs haberentur. Aderant ex nostris & Caliesiensibus atque Excubiensibus plures conuersi, sanctissimae glebae cultodes assidui, monachorum quoque & clericorum cum ecclesiasticis apparatus greges quamplurimi. Tantus autem concursus vndique fuerat populi, & tam grata cunctis etiam defuncti praesentia, vt vix tandem eum permiserint sepeliri. Denique quinta defunctionis die, tertia, vt diximus, post palmas feria, de ceperunt turbas, promittentes quod ipsum extra ecclesiam efferrent, vt eum liberius & intuerentur, & tangerent. Hac itaque spe excurrentibus, & ita ecclesia beatae semper virginis Mariae, vbi sepeliendus erat, ex parte vacuata, obseratis protinus firmissime ianuis, sacri corporis venerandae reliquiae in preparato sarcophago cum multa reuerentia & ingenti lamentantium pariter & psallentium clamore ponuntur. Frequentia porro turbarum circa sepulchrum eius modo rarior, modo densior ob spem diuinae in se miserationis, propter ingentiam beati viri merita nunc vsque perseverat.

VITA S. VVALERICI ABBATIS, SCRIPTA FIDELITER A QVODAM EIUS PROPE AEQVALI, SED RUDI STYLO, ATQUE EA CAUSA MUTATO PER F. LAUR. SURINUM.

Valericus vir venerabilis, mediocri quidem fuit genere, sed fide & religione illustrissimus: quippe qui ab ipsa pene infantia a Domino praeventus sit in benedictionibus dulcedinis. Apud Aruernos habuit natale solum: porro adhuc puerulus aetate, sed mente grandaeuus, oues parentis sui ad pascua ducere solebat. Accidit interim, vt audiret a vicinis, nobilium pueros ad scholas literis instituendos adduci solere. Ibi tum ille magno incensus desiderio, tabellam sibi effecit, cum multa reuerentia a ludimagistro petijt in ea Alphabetum sibi exarari, & literarum significationem expromi. Quod vt haud difficulter obrinuit, ad suas patendas oues alacer regressus est. Interea res euenit memorabilis & admiranda. Cum enim gregem paternum curaret in agris, assidua meditatione, licet inuito parente, non alphabetum modo, sed etiam totum didicit Psalterium. Inde vero coepit sacras adire edes, & in-

1. Aprilis, quo die translatio eius celebratur.

Litteras discit admirabiliter.

& intenta mente audiens quæ illic cantabantur, magis ac magis diuino compungebatur timore.

Crescente autem in eo calore fidei, vt audiuit non procul abesse monasteriũ quoddam, in quo suus degeret auunculus, eius insistens vestigijs, eò se contulit. Porrò parens eius iussit, vt domum se reciperet. Respondit sanctus puer, se deinceps ad paternas edes nunquam rediturum. Ea res & stuporem & mœrorem eius patri attulit, multaq; is animo cogitare cœpit, adhibitis etiam Abbatis & fratrum consilijs, quoniam pacto eum à monasterio educeret. Et fratres quidem cœperunt hortari beatum puerum, vt ad parentes rediret, & deinde quando cunquẽ illi visum esset, ad cœnobiũ reuerteretur. Addebant blandis verbis etiam minas, & aliquot dierum ieiunia indicebãt, vt sic animum eius terrerent. Sed ille meliori concepto consilio, tanquã petra immobilis, in sua sententia persistebat, non immemor illius, quod Dominus Iesus ait: *Qui amat patrem aut matrem plusquã me, non est me dignus.* & illius sententiæ Apostolica: *Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames? Cernens verò Abbas pueri constantiam, & immotum animi desiderium, cessit pietati & timori diuino, aitque ad fratres: Non abijciamus hoc, quod nobis à Domino donatum esse videmus. Tum verò omnes propensã voluntate & cum gaudio spiritali eum intrò admittunt, promotumque in clericum, intra paucos dies, presente patre eius, sub regulari ordine, vt author loquitur, eum constituunt. Cum ipsius verò ætatis incremento, crescebat pariter & gratia spiritus sancti, & cunctorum erga illum amor & benevolentia. Erat sanè corpore castus, mête deuotus, sermone comis & affabilis, decorus & amabilis adspectu, prudentia conspicuus, clarus temperantia, animi fortitudine robustus, iustitiæ valdè tenax, longanimis & benignus, patientia inuictus, humilitate mansuetus, charitate feruens, deniquè bonis operibus & gratia Dei plenus. Magna in eorum integritas & maturitas viscebatur, itã vt confratribus suis tanquã exemplar esset & norma viuendi.*

Inter hæc autem animo semper ad sublimiora virtutum exercitia aspirans, cœpit, relicta patria & posthabitis parentibus, peregrè velle proficisci, idq; non mentis leuitate, sed diuino eum amore perurgente. Abijt igitur ad monasteriũ beati Macarij, quondam Antissiodorensis episcopi, quod in eius vrbe viridario quoddã suburbano constructum est, venientemq; idem antistes humaniter accepit. Ibi verò per multum tempus ieiunijs, vigilijs & precibus haud vulgariter incumbens, cœlestem in terris vitã degerebat: eumq; eius virtutum fama longè lateq; se diffunderet, quidam vir nobilis & opulentus, Bobo nomine, ad eum, salutaris ab eo hauriendæ institutionis causã, deuotus accessit, ab ipsoq; Dei famulo deuotius exceptus est. Tantum autem apud eius animũ tum prolatis è diuina scriptura sententijs, tum fuis pro illo ad Dominum precibus effecit, vt omni mundi calcata gloria, voluntariam Dei amore paupertatem complexus sit: & nẽ missa semel ad aratrum manu, retrò respicere videretur, noluit domum reuerti, sed cum magistro suo S. Vualerico pari religionis seruore Luxouium usque profectus est, vbi venerandus & admodum sanctus, insignisque sacræ religionis cultor B. Columbanus, ex Hybernia insula ortus, ducentorum & viginti plus minùs monachorum pater morabatur: in cuius cœnobijs nemo sibi aliquid ceu proprium vendicabat: præter diurnos labores nocturnasque vigilias, omnibus omnia erant communia, idem velle ac nolle, cor vnum & anima vna in Domino, atque tametsi nihil mundi huius apud se haberent præter parcissimum & tenuem victum, & corporis simplicia atque humilissima indumenta, at nihilo minùs in Christo omnia possidebant: atque his delicijs & diuitijs contenti, vitam viuebant angelicam. Et de S. Columbani quidem virtutibus & factis admirandis si quis plura nõsse velit, cum ea narratio à nostro instituto sit aliena, ad eruditi discipulorum eius discipuli Ionæ Abbatis, præclari sanè viri opusculum perlegendum se conferat, quod ille de tanti patris vita conscripsit. Nos ad S. Vualerici res gestas explicandas reuertimur. Cum adhuc in Luxouienfi cœnobio ageret, humilitatis studio horti colendi curam suscepit, in quo sanè tanta olerum crescebat copia, vt fidem propè vincere videatur. Accidit autem, vt in aliorum hortis pleraque omnia olera lima-ces & alij vermes deuastarent: porrò S. Columbanus Vualerici curæ commissum hortum ingrediens, non solum nihil ibi à vermibus adsum reperit, sed omnia potius virentia, amœna & inuiolata conspexit. Facile autem vir Deo plenus animaduertit hoc non casu itã euenisse, sed humilitati, obedientiæ & fidei B. Vualerici tribuendum esse: licet is è diuerso non suis, sed fratrum meritis hortum defensum assereret. Perspecta itaque tanta

Non potest extrahi ex monasterio.

Marth. 10.
Rom. 8.

Virtutes eius.

Petit monasterium Antissiodorensis.

Venit ad Luxouienfi cœnobiũ.

Ionas Abbas scripsit vitam S. Columbani, quæ est Tomo 6.

tanta eius gratia, beatus Pater Columbanus iussit eum inter probatos recipi monachos, quem alij tanquam nouitium inter pulsantes (qua voce author vsus est) statuentium censuerant.

Contigit inde, vt B. Columbano fratres sacris lectionibus instituentē, & diuini verbi femina inter illos spargente, deimprovisò limen domus illius S. Vualericus calcaret. Ad eius verò introitum B. Columbanus admirandæ suauitatis odorē persensit: cumq; didicisset quisnam tum eò fuisset ingressus, fertur ita dixisse: Tu iure es Abbas monasterij & senior mihi diligende. Cùm autē ab illo cœnobio sanctus Columbanus cum fratribus suis esset expulsus, persequente eum Theodorico rege, malè persuaso à Brunichilde auia sua, qui tum Burgundionum regnū obtinebat, quemadmodum Austrasiorum Theobertus, pastores quidam eum locum sibi vendicârunt: sed B. Vualericus Domini virtute profanis siue secularibus hominibus inde expulsis, cœpit locum sacrū restituere: iamque B. Eustachius à S. Columbano missus erat, vt illi cœnobio præfesset, licet eius fines quosdam etiamnum homines seculares occuparent: qui cùm litem intentarent, B. Eustachius & generis & morum nobilitate venerabilis, vnâ cum famulo Dei Vualerico adeò illos efficacibus & mellitis sermonibus, Domino illi opem ferente, ab iam dictis cœnobij finibus amouit, vt nullum prorsus inter illos cōtentionis scandalum extiterit. Erat tum frater quidam, qui animi leuitate permotus, eos impatienter subsequi conaretur: & licet vir Domini blandis eum verbis coërceret, ille iussa eius magis etiam aspernatus est. Tum verò ait ad eum vir Dei: Fili, noli sequi eos, nè fortè cum ignominie nota ad nos reuertaris. At ille in sententia perseuerans, cum alijs quibusdam secutus est abeuntes: orta autem inter illos contentione, lapidis ictu in manu percussus test, tantoque ex eo ictu dolore affectus, vt quoad viueret, in eius manu vestigium remaneret. Nam digitus auricularis adeò contractus est doloris acerbitate, vt tandem radicatus exaruerit.

S. Eustachius è laicorum manibus recuperat cœnobium.

Præterea verò quidam è fratribus, Vuandolenus nomine, quodā desiderio inflammatus, petijt à B. Columbano copiam apud gentiles Christum prædicandi, sociumque sibi eo in opere, fouendæ religionis causâ, venerabilem virum Vualericum ad discendi. Cui beatus pater sic fertur respondisse: Tu quidem, fili, bono zelo duci vidēris: sed noveris Vualericum magnum esse apud omnipotentem Deum. Caue igitur, nè molestus ei sis, nè quam scandali materiam excites. Permisit verò illi, vt eum sibi adiungeret: sed postea, vt vir sanctus prædixerat, euēnit: Simul autem abeuntes, ad Clotarium regem peruenerunt, ab eoq; locum ab hominibus remotum, quem incolerent, petierunt. Vbi autem ad locum quendam Ambianen. ventum est, cui comes Sigobardus præerat, accidit hominem pro admisso facinore capite damnatum, iam in patibulo spiritum reddidisse. Eum vt procū adspexit B. Vualericus, permotus animo, vt erat pietatis visceribus plenus, celeri cursu ad supplicij locum contendit, & quantum carnifices eum prohiberent, ne cadauer extincti hominis vilo modo contingeret, at ille intrepidus (perfecta enim charitas foras mittit timorē) restim scidit, & corpus exanime suis manibus in terram deposuit, eiq; incumbens, cum profusis lacrymis cœpit rogare Dominum, vt hominem excitaret. Non distulit pius Dominus audire preces ab ardētissimo amore profectas. Nam confestim cunctis adstantibus & valde admirantibus, tanquam ex profundo somno euigilans homo, vitæ restitutus est incolumis. Tam verò ingens miraculum ad præsidem perlatum est: cœpitq; vir Domini suppliciter rogare eum, vt quem Dei benignitas vita donasset, iudicis quoque clementia prosequeretur, & potestatem misero faceret, quo cunque libitum ei esset, discedendi. At ille saeuo furore inflammatus, denuò eum suspendi iubet. Cui vir Dei, Constat quidē, inquit, te iam semel de illo meritis maleficij pœnas repetijisse: itaque nisi me pariter cum illo suspenderis, quem Diuina potentia suscitauit, non illum patiar auelli ex manibus meis. Quòd si verò me exiguum Christi seruum tu fortassis exaudire noles, est mundi præpotēs creator & Dominus, qui neminem se inuocantem contemnit, nosque pro suis legibus certantes, pro sua solita benignitate modò exaudire non dedignabitur. His verbis fractus comes, iussit hominem solui & dimitti: qui postea longo vixit tempore.

1. Ioh. 4.

S. Vualericus vita functus excitat.

Non putamus hoc loco præmittendum, quemadmodum illustris & Deo deuota matrona Bertila, quæ multis eos beneficijs affecit, cùm sagaci ingenio facile perspexisset, Vualericum virū esse admodum sanctū, obnixè valde ab eo petierit, vt si cōtingeret ipsam illi esse supersitem, liceret ei corpus eius, tanquam pignus sacrū, sepulture mandare. Cui sanè ille respondisse memoratur: Hoc in Diuinæ positum est arbitrio voluntatis.

Clotarius rex ei pro cenobio locū aprum tribuit.

Situs eius cenobij.

Matth. 5.

Hinc habetur huius historię fides.

Curat Blitmundum.

Luc. 6.

Sanat demoniacum.

Claret spiritu prophético.

tatis. Fiat ergò, sicut & vbi illi visum erit. Porrò Clotarius rex ex consensu Ambianensis antistitis, ita vt petierant, locum eis secretum largitus est, remotiori ab hominū consuetudine vitæ, & monastico instituto benè opportunū, quem antiquitūs Leuconam dicere consueuerant. In eo autem loco Ambianensis pontifex beatus Bernardus diebus Quadagesimæ diuinæ solitus erat contemplationi vacare: ibidemque S. Vualericus à fratribus segregatus, in quadam cellula se inclusit, vt omnibus mundi huius curis posthabitis, pro more suo Diuina duntaxat & cælestia contēplaretur. Fratres verò monasterium sibi construxerunt, & regis elemosynis sustentabantur: Situs eius loci commodissimus est. Nanq; ab vno latere ex propinquo mari multam habet amœnitatem; ab alio verò præterfluit piscosus fluuius Somna, atq; illic super scopulos & saxa ingentia ab imo usq; in sublime visuntur structa ædificia, quæ admirandum præbent vicinæ regionis hominibus spectaculum. Porrò à parte tertia, quæ cæteris præcellit, humus est optima & valdè fertilis, & tam arboribus pomiferis quam syluestribus, ijsq; & densis & speciosis, magno ambitu cingitur ad multam usq; iucunditatem. Eo igitur in loco extra hominum strepitus latere quidem voluit S. Vualericus, sed fama virtutum & bonorum operum exempla præclara apud omnes passim eum celebrem & insignem reddebant, euenitq; illi quod Dominus ait in Euangelio: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Quemadmodum autem magnes lapis ferrum ad se trahit, ita etiam gratia Dei, quæ in sancti viri vultu verbisq; & moribus relucebat, permultos ad vitæ eius piam quandam feruentemq; æmulationem inuitauit & adduxit. Vbi hoc obiter dicendū venit, virtutes, quas per illum Dominus effecit, quotidieq; efficit, tam multas esse, vt earum certus numerus iniri vix possit. Quò fit, vt illas duntaxat huic lucubratiunculæ intexuerimus, quas à viris fide dignis & earū benè conscijs aut peritis, quippe ab ipso sancto viro & enutritis & institutis, auditione accepimus. Et certè quosdam ex ijs, diuersis vexatos morbis, sanitati restituit: è quibus vnum nunc exempli causa proferemus.

Blitmundus, qui etiam Gogus dicitur, apud Isaram fluuium ortus, ab antiquo humani generis aduersario percussus fuit adeò, vt membrorum omnium compagibus luxatis, se in pedes erigere non valeret. Is ad beatum Vualericum adductus est: cumq; in eius conspectum venisset, ait vir Dei: Hoc, inimice, facinus tuum est. Duxit autem illum ad atrium suum, & imponens ei manum, luminibus ad cælum erectis, à Domino obtinuit, vt, quemadmodum is ipse Blitmundus postea narrauit, vbicumq; ille manum suam poneret, mox dolor immanis, tanquam per meatus vel poros quosdam eiectus, ita penitus à toto eius corpore profligaretur, vt eadem hora solutis neruis, qui iam aruerant, manum ei porrigens vir sanctus, in pedes eum sanum & incolumem erexit. Tunc qui præforibus aderant, nimio timore & stupore consternati, in præpotentis Dei laudes & gratiarum actionem, & S. Vualerici præconia & venerationem eruperunt. Blitmundus verò à sancto viro postea ita præclare institutus & educatus est, vt ad eum locum tum porrò exædificandum, tum etiam gubernandum, secundus, & quidem dignus atque idoneus, Abbas creatus sit.

Vualdolenus autem, cuius superius mentio habita est, victus & annonæ copiam à rege accipiebat. Interim quadam interueniente necessitate, eius fratres à B. Vualerico nonnihil farinæ petierunt. Ille more suo alacriter iubet illis, quod volebāt, porrigi, conuenienter illi sententiæ Saluatoris, Omni petenti te tribue: at tamen cum farinam abportarent, ait eis: Quæ à nobis expetistis fratres, ea quidem vobiscum hinc tolletis, sed credite mihi, nihil hinc cederet in vsum vestros. Abeunt illi, apportant farinam ad patrem suum: sed, vt vir Dei prædixerat, euestigiò iubentur referre eò, vnde attulerant. Multos verò sanctus vir ex obsessis dæmones expulit. In ijs vnus erat tanto furore correptus, vt in corio infusus teneretur. Quem cum ad pedes eius abiecissent, ieiunio & oratione hominem curauit. Quoties autem tales ad eum deferebantur, in cellulam seorsum eos perducebat, seque ieiunio & precibus affligens, Domino opitulante, miseris salutem obtinebat. Multis verò eulogias trans mittebat. Qui autem ad eius conspectum adducebantur, terribili voce clamabant: Heu heu, iam nos ille noster torquet aduersarius, iam nos Vualericus inflammat.

Inter alia sancti spiritus charismata, etiam donum prophetiæ illi nō defuit. Nam quæ ab alijs clam gestæ erant, culpasque absentium sæpè publicè reprehendit, vt tanto illos cautiore & ob alia perperam admissa verecundiores efficeret, quāto certiores essent, nihil

nihil eorum ipsius notitiam effugere, quæ contra Dei voluntatem, licet absentes, perpetrassent. Quod cum illi intellexissent, non ausi fuere quicquam eum celare, si ab eo de culpis admissis interrogarentur, sed palam eas illi edicebant. Contigit verò duos germanos ad illum venire feriis beatissimi pontificis Martini, quos ille obiurgans, dixit: Minor, qua temeritate ausi fueritis ante Missarum solennia bibere. At illi culpam fatentes suam, veniam petebant, & emendationem pollicebantur. Alium quendam Dominico die ad ipsum venientem his verbis compellauit: Non te decebat fili facere, quod hodie fecisti. Cum enim intrâ ædes tuas vestibus te indueres, adspexisti coniugem tuam, & illa non ignorans quid velles, heminam plenam porrexit tibi, & tu ante Missam potare non dubitasti. Agnouit homo culpam suam, & se id fecisse doluit. Illustris quædam matrona sub horam prandij per puerum panem & lagenas vini illi misit. At puer edendi bibendique auiditate impulsus, partem sibi retinuit, reliqua attulit ad virum Dei: qui Deo reuelante pueri fraudem cognoscens: Nos quidem, inquit, fili pro apportato munere gratias agimus: sed tu vide nê sis ausus quicquã sumere de pane illo & lagena, quæ tibi in quodam loco abscondere voluisti. Iam enim in lagena serpens delitescit, & panis venenum habet mortiferum. His auditis, intremuit puer: moxq; reuersus, inuenit vera dixisse virum Dei: itaque pudens, tremebundus rediit ad illum, multum dolens ob facinus improbum. Venit quidam ad hominem Dei, fistulæ morbo prope oculum laborans. Impresit ei vir sanctus crucis signum, & cum ad sua exequenda negocia iussit abscedere. Illo hæsitante, ait vir Dei: Video te non satis confidere de restituenda salute: verum vbi domum redieris, iusculum tibi porriget vxor, quod caue nê sumas: nec vlla alia, præter hoc crucis signum, tibi adhibeas medicamenta. Si secus egeris, vitio hoc liberaberis quidem, nec inde morieris, sed eius quoddam vestigium tibi inhærebit, quoad vixeris. Quæ omnia sic, vt erat prædictum, euenerunt. Venit homo domum, vxor ei iusculum obtulit, ille oblatum sumpsit, insuper quæcunque potuit extrahendi veneni adminicula captauit: & mortem quidem euasit, sed luscus deinde permansit. Longum est referre, quam multos ille hoc morbo vexatos curauerit: hoc tamen silentio prementum non est, quorquor ad eum accessissent, non nisi crucis signo & salua oris eius, absque alio quouis medicamine ab illo fuisse sanatos.

Reprehēdit eos, qui ante Missā biberant.

Signo crucis solo voluit morbidum esse contentum.

Morbidos solo crucis signo & salua sua sanauit.

Profectus aliquandò fuerat vir Dei ad principem quendam: inde rediens ad cellam suam pedes, vt solitus erat, peruénit ad locum, quem Augustam vocant: (Vt autem hoc obiter dicamus, solebat vir sanctus, dum iter ageret, a seculo federe humilitatis studio: sed vt magis etiã tum humilitati studeret, tum labore se afficeret, pedibus crebrò suis iter conficiebat.) Ad ripam autem fluminis truncus erat grandis, in quo diuersæ cernebantur imagines, terra validissimè infixus, eumq; rustici superstitione gentili impensè venerabatur. Vbi id conspexit vir sanctus, mox incensus zelo Dei, dixit ad puerum suum: Fili mi, impelle hunc truncum in ruinam. Ille nihil cunctatus, manu eum contigit, & ingentem molem, quam vix multa hominum turba magna vi euertere vel etiam securibus incidere posset, tanquã iam putrefactam, leui motu humi prostrauit. Cadens autem truncus cum ingenti fragore & strepitu, totus contritus & quassatus apparuit. Ea verò res rusticis eius loci magnum & stuporem & mœrorem attulit: qui arreptis fustibus & armis, vt iniuriam dei sui vindicarent, certatim accurrerunt, factoque vnanimiter impetu in hominem Dei, extensis brachijs ictus & verbera intendarunt. At ille, vt semper erat animo firmo & imperterrito, sic eis dixisse fertur: Si Dominus vult isthuc, quod minamini, permittere, nemo vobis resistere valebit. Quibus illi, verbis fracti, nu- tuque diuino repressi, ab illo recesserunt. Tum verò sanctus Dei sacerdos cœpit eos instruere, vt relictis idolis, vnum Deum omnipotentem colerent, tantumq; suis sermonibus consecutus est, vt in eodem loco postea basilicam in honorem S. Vualerici ex- truxerint, iuxta fontem quendam, vnde se vir sanctus lauissè dicitur: vbi multa beneficia fide recta postcentibus diuinitus præstantur.

Rusticos gentiles conuertit.

Vrsinus puer, præclaris editus natalibus, germanus frater fuit Mauronti nobilissimi viri, præcipui inter aulicos proceres, sed eo nomine vel maximè illustris, quod pro Christi amore sponsam forma egregia contempsit, omniq; huius mundi fastu & dignitate reiecta, Christi Domini vestigia sectatus est. Huius ergò frater Vrsinus puer ad posteriores corporis partes vlcus accepit valdè periculosum, vnde certa propemodum mors illi impendère videretur. Porro eius pater ad fidem amplectendam animo erat præduro & inflexibili. At tamen curatum est ab ijs, quorū mēs erat sanior & fides robustior, vt is puer ad sancti patris conspectum adduceretur. Qui cum vlcus suis contrectasset manibus, mox sanatum est.

Vlcus periculosum sanauit.

St Vir

Vir quidam nobilis venit ad virum Dei, rogans vt filium eius Andebertum dysente-
ria iamdiu laborantem curaret. Addidit autem non tam viuere eum, quam doloribus
Ioan. 11. confici, & extremam horam cupidè expectare. Quòd si id facere nollet, saltem nõ de-
dignaretur eius corpus sepulturæ tradere. Cui vir beatus respondit: Qui Lazarum qua-
triduanum & iam foetentem excitauit è tumulo, etiam hunc adhuc vitalem trahentem
spiritum, licet tenuiter admodum, non difficulter poterit incolumem tibi restituere.
Cumq; cum suis sacris tetigisset manibus, is, qui per multos dies nihil esculentum sum-
pserat, fertur exclamasse, petijisseque à patre suo, vt quamprimùm cibus ipse præbere-
tur, pauloque post, qui parentum manibus ad Dei seruum allatus fuerat, iam lætus & a-
lacer cum patre suo eques domum reuersus est.

Illud hinc omittendum non est, quemadmodum virum sanctum etiamnum morta-
lem & in terris degentem præpotens Deus vltus sit: qua ex re perspicuè licebit animad-
uertì, qui Christi seruos offendit, non illos modò, sed etiam habitantem in eis Domi-
num ad indignationem prouocare. Vnde tanto magis formidanda est ira iustorù, quan-
to certius constat in illorum pectoribus presentem adesse æquissimum iudicem Deum.
Cum enim vir sanctus ab eo loco, quem Caldem vocant, hyberno tempore ad suum
monasterium rediret, in ipso itinere ob nimiam frigoris acerbiter ad presbyteri cu-
iusdam domicilium, cum socijs sese calefacturus diuertit. At illi, qui tantum hospitem
sum moperè venerari & reuerenter excipere debebāt, vt eius sacris sermonibus instrui
mererentur, ad turpia & obscœna iactanda verba, vnà cum eius loci iudice, prorum-
puit. Ille contrà, vt consueuerat, putridis & corruptis hominum vulneribus salubria
cœlestis verbi cataplasmata adhibebat, aitque ad illos: Non audiistis, si Iij, illud ex Euã-
gelio, De omni verbo ocioso reddituros nos rationem in die iudicij? Ea oratione nihil
illi permoti, contempto viro Dei, multo etiam foediore & impuriore vomebant ser-
mones. Tum ille: Volui quidè, inquit, in tã acri frigore non nihil corpusculum meum ad
ignem refouere, sed vestræ id non sinunt linguæ impurissimæ, quæ me etiam frigore af-
flictum hinc abire compellunt. His dictis, excusso in eos pedum suorum puluere, abs-
cessit. Ecce autem in procaces & spurcos illos mox vltio diuina grassatur: & presby-
ter quidem repentè vtroque orbatus est lumine, & iudicis membra genitalia cõputre-
runt. Tum illi præsentem Dei vindictam malè experti, conantur verbis supplicibus ad
se virum sanctum reuocare, sed frustra. Et alter quidem cæcus permanfit, alter verò cõ-
tracto corpore & putrescente inguine, extinctus est. Ità nimirum voluit Deus vlcisci
læsum fidelem seruum suum, cuius omnis vita compunctione & diuina gratia plena
fuit. Nanq; à primis ætatis initijs corporis seruauit integritatem: humilitate verò & be-
nignitate tanta fuit, vt humanum modum excedere videatur. Quoties ille vel ad disci-
pulos instituendos sermonem habuit, vel spiritu psallens & mente ad cælum suspexit,
vel humi prostratus Deo preces obtulit, toties per eius ora sanctæ compunctionis ma-
nabant lachrymæ.

Quis verò enumerare sufficiat, quot ille noctes in somnes transmiserit, furtiuas eas-
que prolixas preces inter densas vepres & in depressis vallibus fuderit? vt illas interim
omittam peculiare & benè longas, quas in clauso cubiculo, soli Deo vacans, crebrò fe-
cit. Lectus eius ex virgis contextus, vili operculo tegebatur. Vestes lineas respuebat. Pre-
ces horarias & coenobitico & Gallicarum ecclesiarum ritu accuratè persoluebat. (hoc
enim mihi significare videntur verba authoris, quibus ait, eum Cursum tam monaste-
rialem quam Gallicanum, magno studio indefinenter celebrasse) ijs absolutis, im-
becilla membra tandem exiguo fouebat somno. Hoc autem illi propositum semper
fuit, vt nè quod tempus ociosè transmitteret, sed semper aut lectioni, aut orationi, aut
Benigni-
tas in pau-
peres. operi manuario esset intentus: cumque erga omnes liberalis, benignus & humanus es-
set, magis tamen erga pauperes & egenos: idque adeò, vt etiam de suis humeris detra-
ctum vestimentum eis tribueret, alimenta quoque & cæteras monasterij facultates, de
craftino nihil cogitans, petentibus elargiretur. Quòd si fratres ea re contristatos vidisset,
blandis & consolatorijs eos sermonibus animabat, ità dicens: Filij, ihthuc seftemini, id-
que pro comperto habeatis, quicumque pròpto animo necessaria petentibus tribuerit,
quicquid à Domino necessarium petierit, citius id illum impetraturum. Neque id ver-
bis solis, sed etiam rebus ipsis confirmabat. Nanque & ipso orante & Domino submini-
strante, abundè fratribus eius omnia suppeditabant.

Tantæ autem lenitatis fuit, vt auiculæ indomitæ crebrò ex eius manibus cibum sum-
pserint absque vlla formidine, digitisque illius, quoties libitum ei esset, se attri per-
miserint.

Auiculæ ei
familiaris.

miserint. Cumq; aduentarent fratres & obstupescerent, auesq; nonnihil auolarent, dixit ad fratres: Filij, non faciamus eis iniuriam, sed sinamus eas paululum satiari ex his micis. Tum verò fratribus retrocedentibus, certatim illæ aduolabant, vt annonam de sancti patris manibus caperent more suo. Erga fratres quoq; tanta erat humanitate & clementia, vt si quempiã ex iunioribus ob perpetratas culpas flagellari iussisset, crebrò tamen id fieri vetãrit, accitumq; illum ad se blandè leniterq; admonuerit, vt deinceps caueret sibi, cogitaretq; quas iam meritò lussisset pœnas: in præsens autem hac affectus verecundia, illæsus abiret, & in posterum nihil verberibus dignum admitteret. Atq; hac sanè ratione plures ille retrahebat ab rebus illicitis, quàm multorum possent verbera, ab irato animo profecta.

Quod ad corporis formam attinet, vultus ei erat hilaris, sermo compositus, statura procerâ, gracile corpus, manus reuues, digiti oblongi, oculi venusti, ad spectus amabilis, facies valdè placida, sed pallens, confecta; macie, quippe cū non rarò septimana nihil cibi caperet, Dominicis exceptis diebus, & neq; vinum, neq; ficeram, neq; quicquam, quod ebrietatem possit adferre, potaret: interim nihilo minùs ad hospitium aduentum, sola cum perurgente charitate, de huiusmodi potionibus degustans: atque ita etiam inedia corpus afficiens, vt tamen suæ functioni nunquàm deesse videretur. Porò quandò per eum Dominus varijs affectos morbis curabat, vel res occultas & futuras prædicebat, videre licebat genas eius roseo perfusas colore, & fulgore micantes admirabili: vt eo argumento perspicuè posset animaduerti, eius dicta & facta authorem habere spiritum sanctum.

Corporis forma.

Ieiunia diuturna valdè.

Iam aduentabat tempus, quo post multos pro Deo susceptos labores ad beatum & felicem huius vitæ terminum venturus erat. Itaque cū die quodam Dominico ad suum monasterium reuertisset, abiit ad verticem montis, vbi arbor erat vndiq; vepribus cincta, quo in loco furtiuas illas, de quibus antè diximus, Deo preces offerre consueuerat. Aderant autem illi fratres quidam, in quorum præsentia certum designauit locum, vnius capacem hominis, atq; ad illos: Vbi de hac vita, Deo volente tandem deceffero, hoc in loco me sepeliatis. Proximo indè Dominico die, carnis sarcina deposita, victor migravit ad Christum, atque iuxta illam arborem, vbi ipse iusserat, summo cum honore sacrum eius corpus humatum est. Ad illam autem arborem, vt ipse retulit, sanctus Bernardus episcopus sanctorum reliquias suspendere solebat: quod vir Domini non aliundè quàm ex diuina reuelatione didicerat. Satis autem ex his apparet, & diem obitus & locum sepulturæ suæ viro sancto diuinitus indicatum fuisse. Quæ verò post eius obitum diuina potentia miracula effecerit, breuiter annotabimus, sed ex multis pauca duntaxat referendo, neque ea fabulosa, sed quæ à veridicis testibus confirmata didicimus, maximè quæ vir reuerendus & eruditus * Ragimbertus Abbas pio studio, multo labore & sermone copioso quidem, sed admodum simplici conscripsit.

Designat locum sepulture sue, & moritur.

* Ragimbertus.

Puella quædam triennij fermè spatio oculis orbara fuit. Eam parentes ad locum vbi virum Dei humatum diximus, adduxere. Ad cuius fines cū appropinquaret, ait: Quid est hoc, quod illic procū luce clariùs splendere conspicio? Responsum est ei, hoc esse domini Vualerici oratorium. Ità illa se sentiens illuminatam, gratias egit Deo & sancto Vualerico, domumq; redijt. Iuxta eum locum, quem supra diximus Augustam vocari, vbi truncum illum, quem ceu idolum suum colebant rustici, iussit. Augustinus vocari, pro quo templum in Dei nomine viro sancto extructum fuit: rat vir sanctus euerti, pro quo templum in Dei nomine viro sancto extructum fuit: iuxta illum ergò locum dum quodam die aliquot fœminæ iter haberent, vna ex eis alias antecedens, ibi preces fudit: ac deindè ad focias ait: In hoc sacro loco descendite è curru, & orate pro peccatis vestris: & paululum resumptis viribus, hausto potu, cum gaudio ad destinatum pergamus locum. At illa, quæ inter eas primatia esse videbatur, contemnens eius monitionem, cum filia cœptum persequeretur iter. Interim dum mutuò inter se colloquuntur, filia non sine stomacho dicit ad matrem: O mea chara parens, itane habitatores loci huius eum hîc veneratione prosequuntur iam vita functum, quem nos ante paucos annos sedentem a sella & habitu contemptibili cernebamus? Respondit mater: Huiusmodi hoc loco celebrem volunt agi memoriam rustici, cuius nobis actus viles & despiciabiles videbantur. Dumq; id genus vtrò citroq; iactantur stulti & temerarij sermones, filia sensit crura sua, tanquàm paralyti affecta, immani dolore torqueri? moxq; cum mœrore indicat id matri. Stupent amba, tandemq; statuunt ea causa isthuc accidisse, quòd nolissent preces fundere

Cæca videt.

dere in loco memorato. Itaque magno timore correpta, cum ingenti humilitate ad idem viri Dei oratorium reuertuntur, ibique omni fastu & elatione compressa, tandiu cum lacrymis prostrata rogant veniam contemptus sui, donec miserante Domino, sanitas filiae restituta est.

Corpus S.
Vualerici
immobi-
le.

Accidit autem, vt ex sancti viri cœnobio monachi discedere compellerentur. Cumque id fratres deseruissent, S. Bernardus Episcopus B. Vualerici sacrum corpus ad suam Ambianensem ciuitatem transferre nitentur. Verum vbi facta oratione corpus effo- di iussit, nihil potuit proficere. Tum ille, Oremus, inquit, Dominum. vereor enim, ne si minus propositi nostri effectum habituri. Orant igitur attentius, & bis terque admouent manus sacro corpori è terra leuando, sed illud prorsus sentiunt immobile. Sicut enim viuens eam solitudinem sanctus Vualericus dilexerat, ita visus est & defunctus ab ea nolle auelli. Decreuerat enim præpotens Deus, vt Blitmundus, quem vir Dei, vt supra dictum est, curauerat, qui tum in Bobiensi monasterio sub Attala Abbate regulariter viuebat, & ab eodem crebro postulabat, vt ei faceret potestatem eundi ad eum locum, in quo B. Vualericus cõditus esset, opportuno tempore monasterium instauraret. Perseuerante enim Blitmundo in prece, B. Attala in morbum difficile incidit: & cum die quodam iret ad ecclesiam, imbecillia membra eius Blitmundus sustentabat: ad quem sic ait Abbas Attala: Fili mi, quod crebro à me petijisti, id tibi modò permissum esto. Ille verò non satis intelligens, quid sibi veller, ait ad eum: Quò me iubes ire pater? Sanctus Attala respondit: Ad locum S. Vualerici, vt sæpè postulasti, habes proficisci licentiam: Video enim illum in immensa claritate. Paulo post S. Attala migravit ad Dominum, & Blitmundus in Galliam veniens, locum S. Vualerici, fretus ope Clotarij regis & Ambianensis episcopi, egregie instaurauit, eique aliquandiu Abbas cum multa laude præfuit: vbi Dominus vsque in præsens multa largiter beneficia meritis & intercessio- ne fidelis serui sui Vualerici: qui viuit & regnat Deus trinus & vnus per infinita secula seculorum, Amen.

Blitmun-
dus Ab-
bas.

EGREGIUM MARTYRIUM S. AMPHIANI, QUEM ALII APPHIANVM VOCANT, ITEM QUE AEDE

si fratris eius, autore Eusebio Casareensi Eccles. Historiæ lib. 8. cap. 14.

& 15. interprete doctiss. viro Ioanne Christophorsono,

Angliæ Episcopo.

2. Aprilis.
teste Euse-
bio: sed La-
tina Marty-
rologia ha-
bent. 5. A-
prilis.

Castissima
S. Apphia-
ni adole-
scentia.

Aximinus Cæsar, qui suis ipsius viribus ac manu imperium occupauerat, perspicua odij & impietatis erga Deum animo suo tanquam naturaliter insita & innata, indicia omnibus commostrans, persecutionem magis generalem, quam superiores Imperatores, contra nos instituit. Proinde cum perturbatio & confusio non exigua illa quidem omnibus impendèret, & alij in alia loca essent dispersi, seduloque periculum euitare studerent, & grauis commotio vbi que passim peruaderet: quæ orationis & dicendi facultas, ad diuinum amorem & libertatem, in fidei in Deum confes- sione beati martyris Apphiani dignè explicandam satis idonea reperitur? Qui quidem in festo, quo gentiles Hecata sacrificare solent, omnibus Cæsareæ ciuibus admirabile suæ in Deum solum pietatis exemplar proposuit contemplandum: neque tamen adhuc vigesimum ætatis suæ annum egit. Qui primùm Beryti, quò liberalibus humanioris literaturæ disciplinis eruditur, (quippe fuit parentibus, qui mundi diuitijs affarim circumfluebant, ortus) longo tempore commoratus, incredibile dictum est, quo pacto in tali tamque vitiosa & corrupta ciuitate, iuuenilium cupiditatum impetus penitus deuicerit, & neque præ ætatis flore, quo iam corpus viguit, neque præ familiaritate & necessitudine adolescentulo- rum, quibus scum vixit, mores deprauatos combiberit: sed temperantiam amplexatus, modestè, sobriè, & piè secundum eam religionem, quæ est Christianorum propria, vltam traduxerit institueritque. Quòd si patriæ illius mentionem facere oporteat, & illam ob istum generosum pietatis athletam ex ea editum ornare, hoc planè efficiemus, nec

DE S. APPIANO MARTYRE.

435

nec immeritò. Si quis igitur Pagas Lyciæ non obscuram sanè ciuitatem nouit, indè hic adolefcens ortus erat: qui post reditum à schola & institutione, qua fuisset apud Berytum educatus, patre illius iam principatum totius patriæ occupante, vitæ consuetudinem, qua cum patre & alijs cognatis utebatur, propterea quòd illi animum nequaquam inducerent, vt secundum pietatis instituta vitam degerent, ferre non poterat: sed tanquam diuino spiritu correptus, & naturali quodam, immò cælesti & uero sapientiæ amore inflammatus, altiora animo complexus, quam quæ falsa & umbratilis mundi gloria fert, blandis corporis lenocinijs repudiatis, clam amicis & familiaribus suis aufugit: & nequaquam sumptuum, qui ipsi ad vitam necessariò suppetere deberent, ullam curam habens, propter spem & fidem in Deum, fuit à diuino spiritu ad urbem Cæsaream tanquam manu deductus: in qua martyrij corona, quæ est merces pietatis, ei præparata fuit.

Dum erat nobiscum vnà, ex sacris literis, exiguo illo temporis spatio, quo vixit, tantum percepit fructus, quantum à quoquam percipi poterat: & disciplina ad piè uitendum aptissima seipsum exercens, attentissimè viam ad mortem muniuit. Quinetiam qualem vitæ exitum declarârit, quis est, qui in eum intuenso non obstupesceret? Aut quotusquisque rursus est, qui eius animi fidentiam, liberam mentis celsitatem, constantiam, & maximè omnium fiduciam & conatum ipsum, in quibus argumenta uere in Deum pietatis & feruentis spiritus, qui planè supra hominem putandus est, perspicuè apparuerunt, non fama & auditione affectus, optimo iure admiraretur? Nam cum tertio anno persecutionis nostræ, regnante Maximino, secundus in nos ciceretur tumultus, & tyranni literæ tum primùm ad Vrbanum perlatae essent, vt omnes cuiusque generis & ætatis (magistratibus in quaque ciuitate omni cura ac studio in eam rem incumbentibus) dijs eorum immolarent, & præcones per totam urbem Cæsaream viros cum vxoribus & liberis ad idolorum delubra ex edicto præsidis conuocarent, & tribuni item quemque ex scripto nominatim appellarent (vnde omnia loca inexplicabilibus miseriarum fluctibus redundabant) iste, quem dixi, Apphianus, nemine, quid esset facturus ei, confesio, clam nobis qui in ædibus cum illo eramus, clam etiam vniuersa præsidis cohorte, fidenti animo ad Vrbanum iam sacrificantem accedit, atque audacter & absque formidine eius dextram præhendens, extemplo ab immolando coërcuit, prudenterque admodum & grauiter eum diuina quadam animi confessione & alacritate ab errore desistere hortatus est. nam parum rectum esse, vt vno & solo uero Deo relicto, idolis & demonibus hostias offerret. Istud planè, vt videtur, adolefcentulus aggressus est, diuina vi & potentia ipsum ad hanc rem impellente, & per facinus ab illo admissum penè in aures omnium inclamante: tantum abesse, vt Christiani, qui hoc nomen uere usurpant à pietate in Deum omnium authorem, qua semel sunt imbuti, ab ducantur, vt non modò minas, terrores, & omnia suppliciorum genera, quæ eosdem sequi solent, strenuè superent: sed deinceps etiam magis fidenter loqui, & lingua ingenua, ac neutiquam metu hesitanti, fidem liberè confiteri, & si fieri posset, etiam persecutores ipsos & carnifices ab ignorationis cæcitate auocare, & ad vnum solum Deum agnoscendum impellere audeant. Hac igitur de causa iste, de quo instituitur oratio, confessum (quod uerisimile erat homini in tali facinore depræhensò euenturum) à præfecti stipatoribus, tanquam agrestibus belluis in eum furentibus, dilaniatus & infinitis plagis toto corpore, quas fortissimè sustinebat, ex cruciatus, ad tempus in carcerem concluditur. In quo vnum diem noctemque utroque pede compedibus, ad cruciatum paratis, longè à se multum distans diuinxatus, postridie ad iudicem educitur. Ac simulatque compellebatur ad sacrificandum, resistit, & summam animi tolerantiam ad arunas horrendosque dolores ferendos monstrauit: adeo, vt carnifices latera eius non semel atque iterum, sed sæpius ad ossa usque & intima viscera dilacerare, plagas & verbera in os & ceruicem infligere pergerent, ut vultus eius verberum vibicibus intumescens, ab ijs, qui illum probe & accuratè antè de facie nouissent, ne agnosci quidem amplius posset.

Verum cum ne huic quidem dolorum cumulo vlla ex parte succuberet, tortores ex mandato præsidis, pedes lino tincto, oleo eoque incenso obuolentes, afflictarunt. Vnde quantos & quam graues dolores beatus ille exhausit, mihi videtur non posse dicendo exprimi. Peruasit enim per carnes illius, easque absumpsit, & in ossa penetravit medullas usque adeo, vt totius corporis humor, instar cereæ tabefactus, liqueceret, destillaretque. Caterum ne in his quidè cruciatibus demisit animum, sic vt iam aduersarij & carnifices incredibili eius tolerantia, quæ cõmunem hominis naturam longè superauit,

Pagas, patria Apphiana.

Fugit patres, & uenit Cæsaream, ubi à Pamphilo martyre sacris literis est eruditus.

Apphianus fortitudo egregia.

Germana Christianorum virtus.

Apphianus dicitur cruciatus.

Suaplicium immane.

ferè defessi essent: vndè rursus in vincula compingitur. Tridnò pòst ad iudicem denuò productus, & eandem pietatis confessionem liberè exprimens, licèt iam deinceps propè mortuus esset, maris tamen fluctibus submergendus traditur. Miraculum autem quod statim pòst est consecutum, si à nobis commemoretur, verisimile est nullam fidè habiturum, apud eos præsertim, qui eadem oculis minimè ipsi conspexerunt. At licèt homines vix fidem illi adhibituos satis intelligamus, ratio tamen non patitur, quin omninò rem, vt gesta est, scriptis prodamus: quippe cum omnes (verè dixerim) qui Cæsaream incolunt, eiusdem testes habere videamur: nulla enim ætas Cæsarensium ab isto admirabili spectaculo absuit. Simul atquè igitur sanctissimum illum & beatissimum Christi martyrem medio mari, vt illis videbatur, in profundissimos vortices coniecerant, ex improvisò tanta procella, non vñtata illa quidem, tanta etiam turbatio, nò per mare solum, sed per vniuersam continentem se diffundebat, vt cum terra, tum tota ciuitas eius impetu & violentia concuteretur: atq; vñà cum isto mirando & repentino terræmotu ipsum mare martyris cadauer, vtpotè tam sacrum pondus sustinere non valens, ante portas ciuitatis eijceret. Eiusmodi igitur sunt res gestæ sancti Apphiani, qui die Parasceues, hoc est, secundo die mensis Xanthici, id est, ad quartum Nonas Aprilis, martyrio occubuit.

Cap. 15.
Vlpianus
martyr.

Eodem tempore, iisdemque ferè diebus, in ciuitate Tyriorum adolescens, nomine Vlpianus, post acerbissimas plagas & verbera grauissima, in pellem bubulam, iam nuper extractam, cum cane & aspide inuolutus, præceps in mare deijcitur. Quapropter videtur mihi meritò post res Apphiani, in martyrio gestas, in sermone nostro recensendus. Non longo tempore post Aedesius, non solum Apphiani secundum Deum, sed etiam secundum sanguinis coniunctionem ex patre germanus frater, germana ferè & similia cum illo tormenta perpeffus, post infinitas fidei confessiones, post diuturnas vinculorum afflictationes, post latam à præside sententiã, qua ad metalla in Palæstina erat damnatus, post vitæ rationem, quam pallio vestitus more philosophi (etenim plus politioris eruditionis, plusque cognitionis in philosophia fuerat, quam frater, adeptus) sanctissimè traduxerat, tandem cum iudicem in vrbe Alexandria sententiam de Christianis pronunciantem videret, & plus æquo in eos furentem (quippe viros interdum graues & modestos varijs ignominia notis affecit, interdum & mulieres summae continentia, & virgines, quæ sua sponte Dei cultui se consecrauerant, ad turpem ipsarum contumeliam lenonibus tradidit) idem cum fratre aggressus est. Et quoniam illa facinora intoleranda ei videbantur, fidenti & erecta animi magnitudine accedens ad iudicem, turpitudinis & ignominia, quam cum verbis, tum rebus ipsis præstitisset, eum coram coarguit. Vndè varijs tormentorum cruciatibus diuexatus (quæ quidem constanter & sedatè admodum pertulit) ad extremum fuit in mare proiectus, & eundem cum fratre exitum consecutus.

Aedesius
hic etiam
Pamphili
martyris
fuit dilecti-
pulus.

Is iudex
Hierocles
fuit totius
Aegypti
administri-
strator.

VITA S. NICETII LVGDVNENSIS EPISCOPI,
AVTHORE GREGORIO TVRONENSI, CAP. VIII.
in Vitis Patrum.

Aprilis. 2.

Ierem. 1.

Math. 25.

Rom. 8.

Gen. 17.
Luc. 1.

Ræsentia diuinæ bonum, quòd plerunquè regno suo prouideat quos adsciscat, ipsa sæpius sacrae lectionis testantur oracula, sicut ad Ieremiam eximium vatem celestis oris mystica deferuntur eloquia, dicentis: Priusquam te formarem in vtero, noui te: & antè, quam exires de vulua, sanctificauit te. Et ipse Dominus vtriusque conditor Testamenti, illis, quos largitio hilaris agnino decoratos vellere suis locat à dextris, quid ait? Venite benedicti patris mei, percipite præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Sed & illud vas electionis beatus Apostolus: Quos, inquit, præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui. Nam & de Isaac Iohanneque, qualiter nacerentur vel quid agerent, & nomen & opus prædixit & meritum. Sic & nunc de B. Nicetio ipsa illa prisca miseratio pietatis, quæ immerita dicitur, non nata sanctificat, & omnia prius, quam gignantur, & disponit & ordinat, qua-
liter